

***STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU LIDZBARSKIEGO
na lata 2001-2016***

Lidzbark Warmiński, 14 grudnia 2000 r.

PRACA WYKONANA POD KIERUNKIEM PRZEMYSŁAWA SZREDERA

Zespół autorski:

Jacek Protas – Starosta Lidzbarski

Andrzej Koniecko – Wicestarosta Lidzbarski

Waldemar Lipnicki – Przewodniczący Rady Powiatu

Hanna Uzar – Członek Zarządu Powiatu

Henryk Brochocki – Sekretarz Powiatu

Edyta Madziewicz – Inspektor ds. Promocji i Współpracy

Praca wykonana pod kierunkiem Przemysława Szredera	2
Jacek Protas – Starosta Lidzbarski.....	2
.....	3
Wstęp.....	4
Metodyka pracy.....	6
1. Syntetyczna charakterystyka Powiatu.....	8
1. 1. Powiat na tle regionu.....	8
1. 2. Zasoby i walory naturalne.....	11
1. 3. Zasoby architektury zabytkowej.....	14
1. 4. Wyposażenie w infrastrukturę osiedleńczą i techniczną.....	20
1. 5. Wyposażenie w infrastrukturę intelektualną.....	22
1. 6. Warunki życia mieszkańców.....	24
.....	24
2. Badania ankietowe.....	26
3. Analiza SWOT.....	30
4. Wizja rozwoju.....	38
5. Cel główny.....	40
6. Cele strategiczne.....	42
6. 1. Aktywizacja gospodarcza i rozwój rynku pracy.....	43
6. 2. Oświata i wychowanie.....	45
6. 3. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	49
6. 4. Turystyka, sport i dziedzictwo kulturowe.....	51
6. 5. Infrastruktura transportowa, łączność, zagospodarowanie przestrzenne i budownictwo.....	55
6. 6. Rolnictwo, leśnictwo i ochrona środowiska.....	58
6. 7. Bezpieczeństwo i porządek publiczny.....	62
7. Instrumentarium.....	64
7. Lista uczestników prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Lidzbarskiego.....	65

Wstęp

Powstanie Strategii Rozwoju Powiatu jest wynikiem wzrastającego znaczenia programowania rozwoju, oraz wszelkich, związanych z nim, procedur planistycznych. W odniesieniu do samego powiatu determinowane jest ono reorganizacją systemu administracyjnego państwa, oraz koniecznością dostosowania systemu sterowania rozwojem do wymogów Unii Europejskiej. Komplementarny charakter powyższych czynników decydować będzie w najbliższej przyszłości o roli władz Powiatu jako głównego decydenta rozwoju Powiatu, działającego w ramach skutecznego i powszechnie akceptowalnego modelu programowania rozwoju.

Nowe wyzwania cywilizacyjne stawiają przed mieszkańcami Powiatu Lidzbarskiego szereg możliwości rozwoju. Sposób kreowania przyszłości poprzez wyznaczenie jednolitej i szeroko akceptowalnej drogi rozwoju stanowić będzie o pozycji Powiatu i jego roli w regionie, kraju czy, w jednoczącej się, Europie. Z tego względu istotne znaczenie ma okres planowania dotyczący najbliższych piętnastu lat, w ciągu których obywać się będzie realizacja przyjętych zamierzeń.

Proces planowania strategicznego, pozostaje wówczas skutecznym, gdy zostanie w pełni zaakceptowany przez lokalną społeczność. Właśnie z tego powodu ważną rolę pełni przyjęta metodyka opracowania strategii MAPS (metoda aktywnego planowania strategii). Jej główną zaletą jest włączenie do prac szerokiej rzeszy społeczeństwa, a przez to, znaczna szczegółowość opracowania. Natomiast jej najpoważniejszą wadą jest, wynikająca z metody, czasochłonność, która obejmowała w poszczególnych komisjach dwumiesięczny okres pracy.

System funkcjonalny przestrzeni Powiatu, wraz z tworzącymi go elementami sfery przyrodniczej, społecznej, gospodarczej stanowi mozaikę wzajemnych oddziaływań i powiązań. Rozwój myśli postmodernistycznej w badaniach nad jednostkami przestrzennymi, jakimi są również powiaty, opiera się na pojmowaniu jednorodności przez ich wewnętrzną różnorodność. Z tego nurtu wywodzi się również teoria wzrostu zrównoważonego mówiąca o konieczności zachowania pewnej równowagi pomiędzy wszystkimi elementami danego systemu. Głównym czynnikiem ograniczającym rozwój, czy też wydajność jednych elementów, jest niski zasób potencjału innych elementów stanowiących bariery dalszego wzrostu. Sprzeczne inicjatywy, nadmiar konkurencji i niedostatek wspólnego myślenia o przyszłości, stać się może w nowej rzeczywistości główną przyczyną zahamowania rozwoju Powiatu Lidzbarskiego.

Unikalną szansą przezwyciężenia różnorodnych barier i problemów jest opracowanie *Strategii Rozwoju Powiatu*. Należałoby odwołać się tu do działań, jakie były i są prowadzone w Unii Europejskiej polegające na opracowaniu przez poszczególne szczeble administracji tzw. *Jednolitego Dokumentu Programującego*. Dokument taki staje się głównym wyznacznikiem dalszego rozwoju, w naszym przypadku - województwa, powiatu oraz gmin. Najważniejszym problemem, podczas tworzenia strategii, jest zazwyczaj określenie jednolitych odpowiedzi na pytania: *Jak wyobrażamy sobie przyszłość naszego Powiatu? Jaki charakter powinien mieć nasz Powiat? Jakie należy przyjąć priorytety rozwoju? Na jakie wewnętrzne i zewnętrzne czynniki rozwoju powinniśmy stawiać?* Z tego też powodu, w początkowej fazie prac nad Strategią, wśród społeczności lokalnej były prowadzone, na dość szeroką skalę, badania ankietowe.

Opracowana Strategia, będąca wynikiem publicznej dyskusji, nie powinna mieć znaczenia teoretycznego, lecz powinna wpłynąć zasadniczo na decyzje dotyczące kierunków wydatkowania pieniędzy. Trafność odczytania szans i ustalenia priorytetów rozwojowych będzie miała istotny wpływ na to, w jakim stopniu finanse uruchamiane przez kolejne lata, na podstawie Strategii, będą służyły wzrostowi konkurencyjności i atrakcyjności Powiatu, przede wszystkim w skali regionu i kraju.

Reasumując - przy podejściu do opracowania Strategii należałoby się oswoić ze spojrzeniem na uczestników życia Powiatu nie jak na konkurentów w walce o środki rozwojowe, ale jak na ogniwa uzupełniającej się pewnej całości, która będzie mogła sprostać stawianym sobie wyzwaniom. Równocześnie, budowa Strategii we własnym gronie sprzyjać będzie w postrzeganiu mieszkańców Powiatu Lidzbarskiego jako społeczności zdającej sobie sprawę z istniejących możliwości samorozwoju i otwartej na wszelkie propozycje współpracy.

Metodyka pracy

Charakter przestrzeni powiatu w jej wymiarze przyrodniczym, społecznym i gospodarczym w odróżnieniu od gmin, stanowiących jednostki bardziej homogeniczne, wymaga przyjęcia odpowiednich metod badawczych. Odmienność uwarunkowań rozwoju w gminach wchodzących w skład powiatu, choć nieraz znaczna, zależy w dużej mierze od realizacji wspólnych celów. Chęć i zrozumienie potrzeb opracowania Strategii wymagały przyjęcia odpowiedniej metody, która by spełniała następujące kryteria: poznania postaw społeczności lokalnej, zasadności przyjętych postanowień, przejrzystości i spójności. Z tego też powodu przyjęto metodę aktywnego planowania strategii (w skrócie MAPS), którą wykorzystano także przy tworzeniu Strategii Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Zasadami regulującymi pracę metodą MAPS jest:

- wyznaczenie sposobu planowania i komunikacji między członkami zespołu planującego,
- udzielenie wskazówek odnośnie zagospodarowania przestrzeni,
- przyjęcie form dyskusji planowania grupowego, kompetencyjności członków grup i ścisłej współpracy,
- wizualizacja i dokumentowanie całego procesu działań członków grupy planującej,
- kierowanie i nadzorowanie prac grup przez moderatora.

Specyfika badanej jednostki terytorialnej, jaką jest powiat, wpłynęła na nieco odmienne podejście badawcze, akcentujące poznanie zdania społeczności lokalnej i jej reprezentantów. Według „Zarysu sterowania systemem ekonomicznym” A. Gościńskiego strategia to sztuka formułowania zbioru długookresowych celów, modyfikacji tych celów w zależności od zmian, określenia zasobów niezbędnych do realizacji celów oraz polityki pozyskania zasobów, ich racjonalnego rozmieszczenia i wykorzystania wewnątrz systemu. Właśnie konieczność przyjęcia przez władze lokalne określonej strategii realizacji swoich zamierzeń różni zastosowaną metodę planowania od metod tradycyjnych. Metoda MAPS została powiązana tu z metodą *collaborative planning* (tłum. dosł. *planowanie przy współpracy*), ograniczającą eksperymentalną dominację w określaniu kierunków rozwoju, nadając priorytet, w tym procesie, mieszkańcom.

W porównaniu do metod tradycyjnych zauważalna jest w MAPS rezygnacja z ujęcia scenariuszowego na rzecz ściśle precyzowanych celów i sposobów ich realizacji. Sytuacja ta wynika z techniki i organizacji prac w komisjach problemowych. Kolejną różnicą jest odmienne ujęcie czasu realizacji Strategii; wynika ona z konkretnych harmonogramów realizacji przyjętych zadań, a nie, wyłącznie, z dobrowolnie przyjętego okresu czasu.

Charakter prac podjętych przy opracowaniu Strategii przebiegał kolejno w następujących etapach:

1. Syntezy stanu Powiatu - określenie jego interakcji wewnętrznych i zewnętrznych, określenie możliwych tendencji rozwoju.
2. Badania ankietowe – poznanie zdania lokalnej społeczności odnośnie oceny Powiatu, wyboru kierunków rozwoju, określenie najbardziej istotnych problemów.
3. Analiza problemów – identyfikacja problemów dotyczących całej przestrzeni Powiatu, bądź jego większej części. Określa się tu problemy istniejące w danej chwili, wyznacza zachodzące między nimi związki przyczynowo-skutkowe, ustala hierarchię problemów i wyznacza problem kluczowy.
4. Analiza celów – przekonstruowanie problemów na cele i uzupełnienie ich o nowe cele, hierarchizacja układu i łączenie na podstawie wzajemnych powiązań.
5. Przegląd planowania strategii – przypisanie każdemu z wyznaczonych celów odpowiednich wskaźników bądź mierników. Istotą jest tu określenie stopnia możliwości realizacji danego celu.
6. Harmonogram działań – plan zadań-wyników określający program w formie matrycy, w którym zawarto opis zadania, horyzont czasowy jego realizacji, nazwę jednostki odpowiedzialnej, określenie potrzebnej ilości niezbędnych środków finansowych i źródła ich pozyskania.
7. Wizja rozwoju Powiatu – końcowy etap planowania określający zgodność przyjętych założeń w toku konsultacji i opiniowania przez samorządy gmin i społeczność lokalną.
8. Podsumowanie – wnioski i uwagi odnoszące się do opracowanego dokumentu.

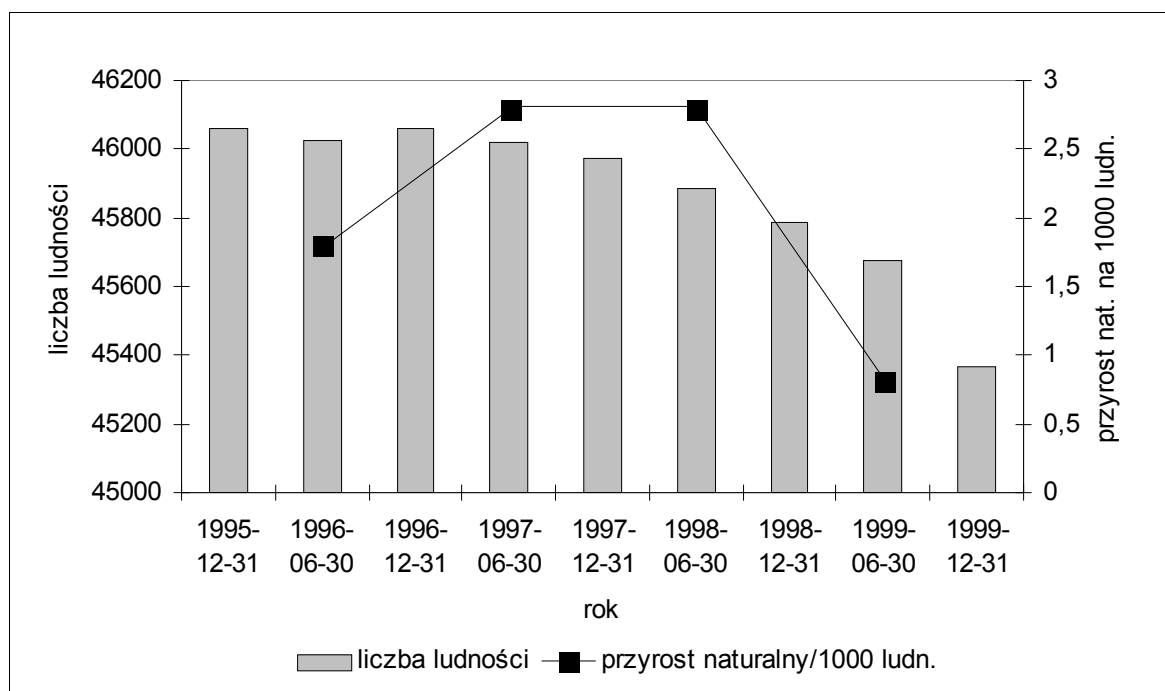
1. Syntetyczna charakterystyka Powiatu

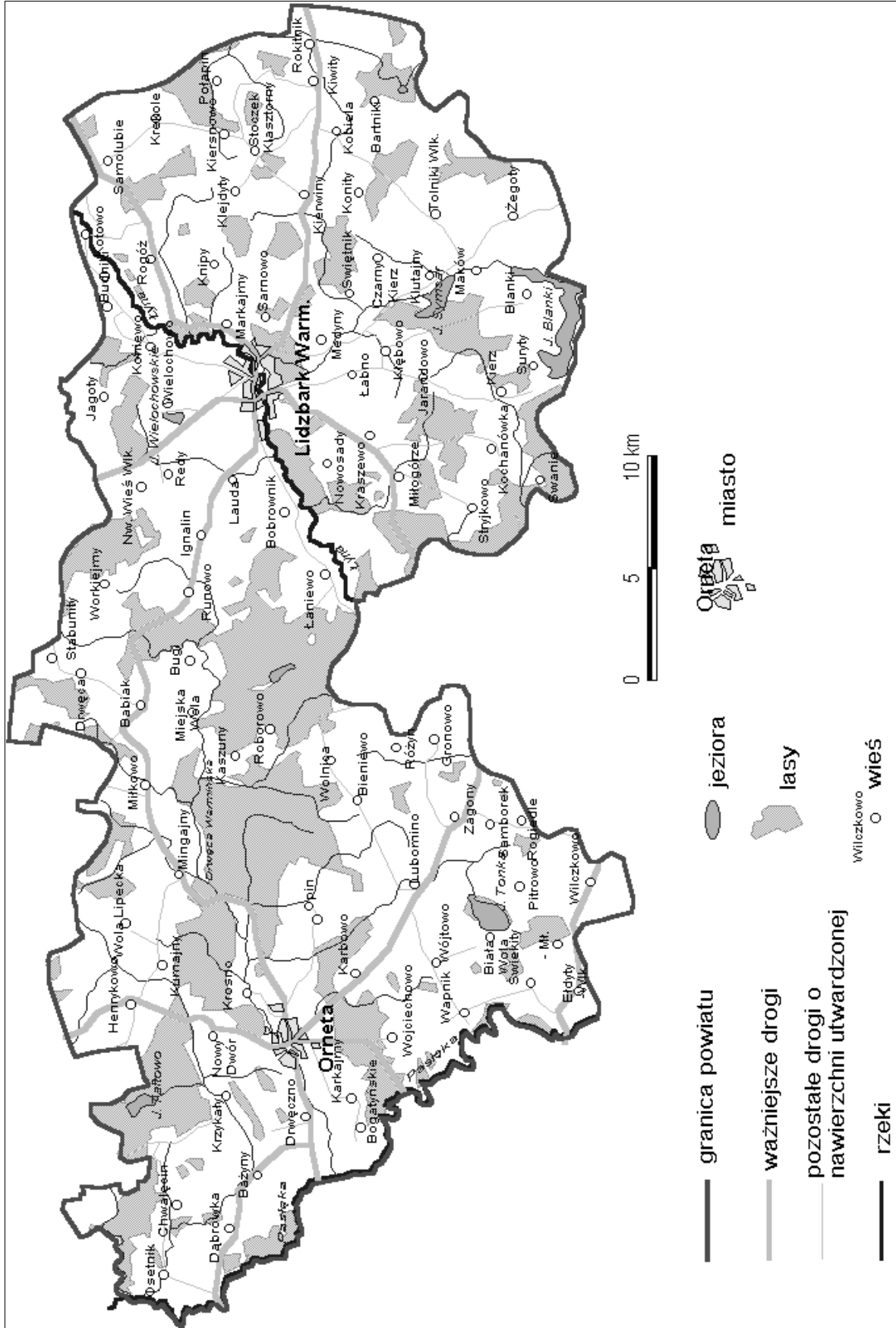
1. 1. POWIAT NA TLE REGIONU

Powiat Lidzbarski leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. Powstał 1 stycznia 1999 r. na mocy ustawy o samorządzie powiatowym z dnia 05 czerwca 1999 r. W skład Powiatu Lidzbarskiego wchodzi gminy: Lidzbark Warmiński – gmina miejska, Lidzbark Warmiński – gmina wiejska, Kiwity, Lubomino (gminy wiejskie), znajdujące się w dawnym województwie olsztyńskim oraz Orneta – gmina miejsko-wiejska, znajdująca się uprzednio w województwie elbląskim. Obszar Powiatu charakteryzuje położenie na granicy strefy pojeziernej oraz nizinnej. Ludność Powiatu reprezentują przede wszystkim rodziny repatriantów ze wschodu, którzy napłynęli po 1945 r. Mieszkają tu także rodziny Ukraińców przesiedlonych z Podkarpacia, mniejszość niemiecka oraz dawni mieszkańcy centralnej Polski i ich rodziny.

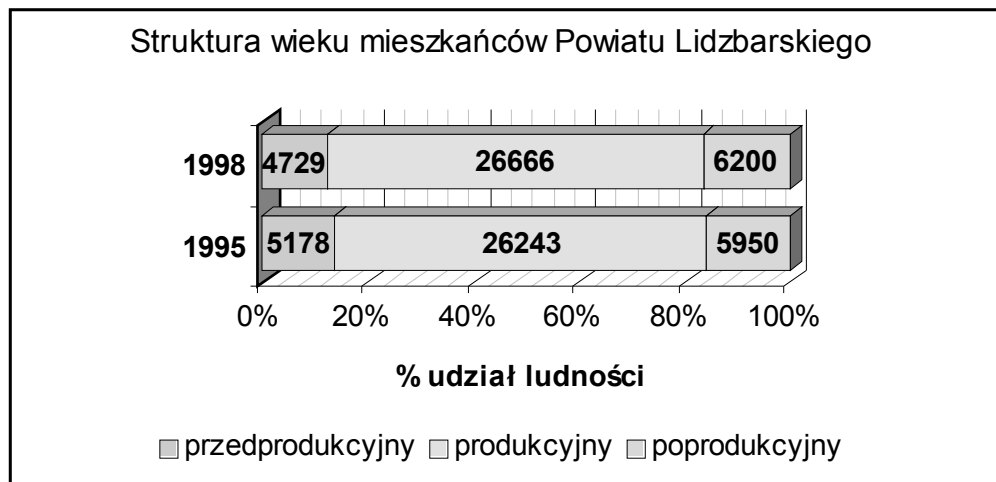
Powierzchnia Powiatu wynosi 92422 ha, co daje 16 miejsce w województwie. Pod tym względem, w regionie, Powiat zalicza się, obok Powiatu Nowomiejskiego, do najmniejszych wśród powiatów ziemskich. Charakter przestrzeni Powiatu wykazuje rozciągnięcie równoleżnikowe, z przewężeniem w jego środkowej części. Liczba ludności wynosiła w 1999r. 45366 osób, co plasowało Powiat na 17 miejscu (na 19 możliwych) w regionie.

Liczba ludności i przyrost naturalny w Powiecie Lidzbarskim w latach 1995-1999

Gęstość zaludnienia wynosiła 49 osób/km², co daje 10 miejsce w województwie przy średniej gęstości zaludnienia w regionie 60 osób/km² i kraju 124 osób/km². W ciągu ostatnich pięciu lat zauważalny jest stały, choć niewielki spadek ludności. Jest on spowodowany niskim saldem ruchu naturalnego i ujemnym saldem ruchu migracyjnego. Struktura demograficzna ludności w Powiecie Lidzbarskim wskazuje na jej powolny proces starzenia się. Świadczy o tym wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, który w latach 1995-1998 wyniósł 250 osób, przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 449 osób. Znaczącą rolę odgrywa tu malejący przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji, które wynosiło 205 osób (1998 r.).

Powiat Lidzbarski charakteryzuje jeden z najwyższych wskaźników urbanizacji, wśród powiatów ziemskich regionu, sięgający 60%. Ludność miejska skupiona jest tu w dwóch miastach tj. Lidzbarku Warmińskim (38,7% ludności) oraz Orneć (21,1% ludności), ze względu na liczbę mieszkańców ośrodki te zaliczają się do miast małych.

Biorąc pod uwagę wydatki na mieszkańca w Powiecie, które wynosiły 468 zł (w 1999r.), zajmuje on 9 miejsce w regionie, przy czym ich wysokość jest ponad trzykrotnie niższa niż w Olsztynie. Wysokie dysproporcje pomiędzy powiatami grodzkimi dotyczą wszystkich powiatów ziemskich. Pod względem inwestycji w 1998 r. (majątkowe wydatki inwestycyjne budżetów gmin) wydatki na mieszkańca wynosiły 246 zł, co dawało 4 pozycję Powiatu w regionie. Wartość tego wskaźnika znacznie przewyższała noty osiągnięte w ościennych powiatach, różnica wynosiła od 50 do 90 zł. Z analizy przedstawionych wskaźników wynika, że Powiat Lidzbarski zalicza się do grupy powiatów średnich zagrożonych osłabieniem swej pozycji w ogólnym rankingu.

1. 2. ZASOBY I WALORY NATURALNE

W obrębie Powiatu znajdują się cztery mezoregiony fizyczno-geograficzne: Równina Ornecka, Równina Sępopolska, Pojezierze Olsztyńskie, Wzniesienia Górowskie. Wzajemne sąsiedztwo terenów nizinnych i pojeziernych przyczynia się do kontrastowości krajobrazu. Pagórkowate tereny wzgórz morenowych oraz podmokłe równiny stanowiły poważną przeszkodę w ich zagospodarowaniu, stając się jednocześnie rezerwuarem bogatej fauny i flory. Zróżnicowany krajobraz stanowi obecnie istotny walor sprzyjający rozwojowi turystyki i osadnictwa.

Rejon Powiatu charakteryzuje się roczną sumą opadów wahającą się od przeszło 700 mm w okolicach Ornety, 650-700mm we wschodniej części gminy Orneta i 600-650 mm na pozostałym obszarze. Najwyższy opad obserwowany jest latem (lipiec, sierpień), najniższy w miesiącach zimowych (luty, marzec). Opad letni jest raczej krótkotrwały o dużym natężeniu, zaś zimowy - długotrwały, lecz o niewielkim natężeniu. Zachmurzenie średnie roczne występuje w ciągu 230 dni (63% dni pochmurnych i chmurnych) i jest wyższe w porównaniu do pojezierniej części województwa. Średnia temperatura w roku wynosi 6,6°C. Temperatura najcieplejszego miesiąca lipca wynosi 17,1°C, a najzimniejszego – stycznia -7,5°C. Liczba dni gorących (z temperaturą powyżej 25°C) wynosi średnio 25, a liczba dni mroźnych (z temperaturą poniżej 0°C) wynosi średnio 51 dni. Przymrozki rozpoczynają się średnio 8.X, a kończą 4.V. Dni z pokrywą śnieżną jest średnio w roku 104, przy czym zanotowane wahania w latach ekstremalnych są znaczne (od 17 do 135 dni).

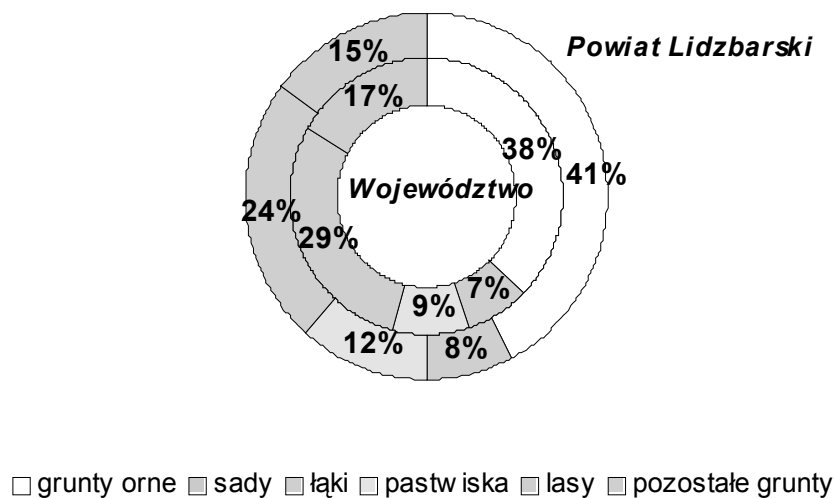
Powiat praktycznie nie dysponuje zasobami surowców mineralnych, oprócz powszechnie występujących w regionie glin, piasków i żwirów, które mają znaczenie lokalne. Potencjalne znaczenie mają lokalne zasoby wód geotermalnych i wód zmineralizowanych, których obecność stwierdzono na terenie gmin Lidzbark Warmiński i Lubomino.

Sieć rzeczna na terenie Powiatu jest dość rozbudowana, głównymi rzekami są rzeki: Łyna i Pasłęka. Charakterystyka przepływu obu rzek daje możliwość wykorzystania gospodarczego zasobów wodnych (turystyka kajakowa, rolnictwo, hydroelektrownie) pod warunkiem poprawy parametrów użyteczności biologicznej i chemicznej wód. Miejscowe zbiorniki wodne w zasadzie nie stanowią istotnej atrakcji turystycznej, wobec bogactwa jezior strefy Pojezierza Mazurskiego. Rola, jaką one pełnią dotyczy ich lokalnego charakteru związanego z wypoczynkiem sobotnio-niedzielnym oraz powierzchniowych zbiorników retencyjnych. Zasoby wód podziemnych zalegających na terenie Powiatu należą do jednostki hydrogeologicznej regionu mazurskiego.

Główne poziomy użytkowe wód znajdują się głównie w utworach czwartorzędu. Izolacja wód przez utwory powierzchniowe jest bardzo zróżnicowana. Rozpoznana miąższość

czwartorzędowych utworów wodonośnych jest znaczna w Lidzbarku Warmińskim i Ornećce oraz na terenach położonych 5 km na południe od nich, gdzie przekracza nawet 40 m. Korzystne pozostają także warunki dotyczące wodoprzewodności głównych poziomów użytkowych. Rozpoznane zasoby wymagają na całym obszarze Powiatu jedynie prostego uzdatniania wody.

Użytkowanie gruntów w 1998 r.

Gleby na terenie Powiatu wytworzyły się w większości na osadach pochodzenia lodowcowego i wodno-lodowcowego. Najmniejszy udział mają gleby powstałe na osadach rzecznych i bagiennych. Ogólnie gleby występujące na terenie Powiatu, oprócz sandru Równiny Orneckiej, są glebami dobrymi.

Największy obszar zajmują gleby brunatne, wytworzone z glin zwałowych oraz glin, ilów i pyłów różnej genezy. Nieco mniejszy udział mają gleby brunatne wytworzone z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich. Przeważają one w całym Powiecie, oprócz Równiny Orneckiej pokrytej przez gleby biellicowe wytworzone na piaskach różnej genezy.

Pod względem ogólnej właściwości dominują gleby średnie (IVa i IIIb klasy). Charakteryzują je niezbyt korzystne warunki fizjograficzne wynikające z większych spadków terenu, przez co często narażone są na erozję wodną. Dlatego też gleby te są okresowo za mokre lub za suche. Uzyskiwane plony należy uznać za średnie i uzależnione od ilości i rozkładu opadów.

Jednym z najważniejszych zasobów biosfery pozostaje las, z jego kompleksami roślinnymi i zwierzęcymi. Właśnie ekosystemy leśne przyczyniają się do podniesienia jakości środowiska i poprawy warunków bytowania człowieka. W Powiecie Lidzbarskim powierzchnia lasów i zadrzewień wynosiła 22723 ha (1999 r.), co stanowiło 24.6 % ogólnej powierzchni Powiatu. Średnia lesistość województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła 29%, natomiast średnia lesistość kraju 28.4%. Zwarte kompleksy leśne występują w okolicach Łaniewa (gmina Lidzbark Warmiński) oraz Mingajna (gmina Orneta). Kompleksy lasów wichrowskich tylko częściowo znajdują się na terenie Powiatu Lidzbarskiego. Dominującym gatunkiem występującym w lasach Powiatu Lidzbarskiego jest sosna (ponad 50 %), a ponadto świerk, brzoza, olcha, dąb. Oprócz lasów szczególną rolę pełnią nieużytki bagienne (Mokradła Żegockie, Rozlewisko Bartniki), które są miejscem lęgowym i żerowiskiem szeregu gatunków ptaków. Ogółem powierzchnia obszarów prawnie chronionych w Powiecie zajmuje 37% jego powierzchni. Pod względem form ochrony dominują parki krajobrazowe (33950 ha), rezerваты przyrody zajmują 439,5 ha a użytki ekologiczne - 122 ha.

Przyszłość Powiatu wiąże się z zapobieganiem problemom ekologicznym dotyczącym gospodarki wodno-ściekowej, czystości wód (zwłaszcza rzek Łyny i Pasłęki) i powietrza, neutralizacji i zagospodarowaniu odpadów bytowych.

1. 3. ZASOBY ARCHITEKTURY ZABYTKOWEJ

Przeszłość historyczna regionu w skali Powiatu Lidzbarskiego objawia się dużym bogactwem unikalnych form architektonicznych oraz licznymi tradycjami kulturowymi. Bezsprzecznie najważniejszą rolę pełni tu Lidzbark Warmiński powstały na miejscu dawnej osady pruskiej zwanej Lecbark. Od 1350 r. był on siedzibą biskupów warmińskich (przeniesioną z Ornety), stolicą Warmii i ważnym ośrodkiem gospodarczym regionu. W latach 1348-1400 powstał zamek biskupi najcenniejszy zabytek gotyckiej architektury obronnej stanowiący jedną z największych atrakcji regionu i kraju.

Lidzbark od 1466 do 1772 należał do Rzeczypospolitej, stanowiąc duże centrum umysłowe i kulturalne. W tym okresie nastąpił poważny rozkwit miasta. Przez ponad 250 lat biskupami na Warmii byli Polacy, a wśród tak znane osobistości jak: Marcin Kromer, Stanisław Hozjusz, Andrzej Batory, Adam Grabowski, Ignacy Krasicki i inni. W latach 1503-10 na lidzbarskim zamku przebywali Mikołaj Kopernik, jako nadworny lekarz swego wuja Łukasza Watzenrode. Wraz zaborcem w 1772 r., nastąpił gwałtowny upadek gospodarczy, a w 1795 r. po wyjeździe do Łowicza biskupa Krasickiego zamek opustoszał i zaczął popadać w ruinę. W XIX wieku wnętrza zamku zostały kolejno zaadaptowane na szpital wojskowy, piekarnię, koszary, szpital i sierociniec. W 1927 r., rozpoczęto kompleksowe prace konserwatorskie i powołano muzeum regionalne. W czasie działań wojennych jego zbiory uległy dewastacji i rozgrabieniu.

Po II wojnie światowej, prace konserwatorskie zostały zakończone (lata 1971-1973 i 1980-1985). Do 1957 r., zamek pozostawał pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie, po czym został przejęty przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”. Powołało ono w 1961 r., Muzeum Malarskie w Olsztynie, tworząc tu swój Oddział.

Zamek Lidzbarski jest jedną z najświetniejszych budowli gotyckich w Polsce. Uznany został w 1963 r. za pomnik historii i wpisany do rejestru zabytków grupy „0”. Przyciąga do siebie wielu turystów, w tym także zagranicznych.

Do cennych zabytków Lidzbarska Warmińskiego należy gotycki kościół farny Św. Piotra i Pawła wzniesiony w 2 poł. XIV w. z potężną wieżą z XV w. W nawach sklepienia gwiaździste z końca XV w. Ołtarz główny neogotycki, ołtarze boczne późnorenesansowe i barokowe, ponadto obrazy, płyty nagrobne i epitafia z XVII i XVIII w. Na placu przykościelnym stoi barokowa dzwonnica oraz dwie figury kamienne z XVIII w.

W sąsiedztwie kościoła plebania, wikarówka oraz zabudowania klasztoru sióstr katarzynek z ok. 1800 r. W pobliżu dawnego rynku zachowane fragmenty murów obronnych z bastionem i basztą z poł. XIV w. oraz późnogotycka dwu-basztowa Wysoka Brama z 1532 r. W pobliżu znajduje się drewniany kościół prawosławny zbudowany w latach 1821-23 jako ewangelicki, a od 1945 r. cerkiew.

Do zabytków należy też kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego zbudowany z inicjatywy biskupa Załuskiego w 1709 r. jako wotum o oddalenie szalejącej zarazy. Kościół stanął w 1789 r. w miejscu dawnej kaplicy, a konsekrował go biskup Krasicki.

W odległości 2 km na zach. Od miasta, na prawym brzegu Łyny znajduje się kurhan z wczesnej epoki żelaza (400-120 I. P.n.e.) z pochówkami ciałopalnymi w popielnicach, którego badania przeprowadzono w 1957 r., a zbiory pochodzące z tego stanowiska archeologicznego są w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Kolejnym najważniejszym turystycznie ośrodkiem jest Orneta, powstała podobnie jak Lidzbark na miejscu dawnej osady staropruskiej. W latach 1341-49 stanowiła rezydencję biskupów warmińskich. Do 1772 r. Orneta rozwijała się prężnie, a o tym że była znaczącym ośrodkiem w tej części Warmii może świadczyć fakt, że do 1772 r. posiadała prawo bicia własnej monety. Z nadejściem pierwszego rozbioru Polski znalazła się pod panowaniem Prus i rozpoczął się długotrwały okres upadku gospodarczego.

Podczas II wojny światowej znajdował się tu obóz pracy dla robotników przymusowych z Polski i ZSRR, w którym występowała ogromna śmiertelność wśród jeńców. Zniszczenia II wojny światowej wyniosły około 35%. Do zabytków należy przede wszystkim kościół gotycki p.w. Św. Jana Chrzciciela, który zbudowano w 2 poł. XIV w., a konsekrowano w 1379 r. Jest to jeden z nielicznych na terenie Warmii i Mazur kościołów bazylikowych, w którym nawa główna jest wyższa od pozostałych i oświetlona własnymi oknami, umieszczonymi w ścianach powyżej dachu naw bocznych. W pobliżu kościoła znajduje się murowana plebania z XVIII w. Godna uwagi jest Kaplica Jerozolimska z barokowym ołtarzem z XVIII w., ponadto klasztor Św. Katarzyny z 2 poł. XVI w., przebudowywany w 1860 r.

Do zabytków należy także dawny kościół ewangelicki z l. 1829-30 (obecnie cerkiew prawosławna), ponadto fragmenty zamku biskupiego z XIV w., fragment murów miejskich z XIV w., spichlerz szachulcowy z końca XVIII w., zespół domów kramarzy przy ratuszu z XVII i XVIII w., szachulcowy dom z pocz. XIX w. oraz liczne kapliczki przydrożne z XVIII, XIX i pocz. XX w.

Urozmaicony krajobraz powiatu wraz z bogactwem zasobów kulturowych a zwłaszcza architektonicznych przy niewielkich odległościach pomiędzy nimi sprzyja rozwojowi lokalnej turystyki rowerowej. Przestrzenny rozkład poszczególnych atrakcji turystycznych umożliwia tworzenie bogatej i różnorodnej oferty ze względu na wiedzę, zainteresowania i kondycję fizyczną uczestników ruchu turystycznego. Uzupełnieniem układu są tu następujące miejscowości:

Stoczek Klasztorny – wieś położona ok. 11 km na wsch. od Lidzbarka Warmińskiego otrzymała przywilej lokacyjny na prawie chełmińskim w 1349 r. Jest to znane miejsce pielgrzymkowe związane z kultem Najświętszej Marii Panny. Swą sławę zawdzięcza

Sanktuarium Maryjnemu, które zbudowano w XVII w. Początkowo w Stoczku Klasztornym była leśna kapliczka Matki Boskiej postawiona w 1622 r. W latach 1639-41 z fundacji biskupa warmińskiego zbudowano kościół. W 1645 r. w Sanktuarium osiedlili się bernardyni, w 1666 r. od biskupa Jana Stefana Wydźgi otrzymali klasztor, który w latach 1716-17 rozbudowano, zaś świątynię w latach 1708-11 otoczono krużgankami z czterema późnobarokowymi kaplicami. Z tego okresu pochodzi prezbiterium i wieża. W czasie II wojny światowej, po zajęciu Austrii przez Niemcy, więziono tu internowanych biskupów austriackich. Od 1957r. opiekunami Sanktuarium są księża marianie. Stoczek Klasztorny na zawsze kojarzyć się będzie z dwiema szczególnymi osobistościami. W latach 1953-54 było to miejsce odosobnienia Prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego, a w 1983 r. podczas swej pielgrzymki do ojczyzny przebywał tu polski papież Jan Paweł II by koronować cudowny obraz Matki Boskiej Stoczkowskiej i oddać cześć Prymasowi Tysiąclecia.

Warto wiedzieć, że kościół wraz z klasztorem był pierwszą na Warmii barokową Świątynią zbudowaną w kształcie rotundy. Ołtarz główny pochodzi z 1713 r., a znajdujący się w nim wspomniany obraz M.B. Stoczkowskiej stanowi kopię obrazu z kościoła Santa Maria Maggiore w Rzymie, sprowadzoną przed 1643 r. Na uwagę zasługują także dwa boczne ołtarze barokowe z 1677 i 1678 r., wspiana ambona kuta z żelaza z 1738 r., chór muzyczny z 1730 r. i organy ufundowane w 1695 r., a w 1745 r. przerobione. W klasztorze znajduje się izba muzealna, poświęcona prymasowi Stefanowi Wyszyńskiemu. Na uwagę zasługuje także figura Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej oraz Św. Józefa stojące od 1752 r. na dziedzińcu kościelnym. Ponadto godny uwagi jest ogród kościelny z 1726 r., mur otaczający podwórze, barokowe drewniane stacje różańcowe ufundowane przez biskupa Grabowskiego w poł. XVIII w. oraz kilka kapliczek przydrożnych.

Krosno – wieś na Równinie Orneckiej. Położona nad Drwęcą Warmińską w odległości 4 km od Ornety. Wieś powstała w XIV w. a przywilej lokacyjny na prawie chełmińskim otrzymała w 1384 r. Znajdujące się tu Sanktuarium p.w. Nawiedzenia NMP wzorowane było na Świętej Lipce. Kult maryjny w Krośnie związany był ze znalezieniem w końcu XIV w.

w rzece figurki Matki Bożej. Budowę zespołu odpustowego rozpoczęto w 1709 r., a fundatorem był biskup Teodor Potocki. W latach 1710-14 zmieniono koryto rzeki aby ołtarz główny postawić dokładnie w miejscu znalezienia figurki. Prace wykończeniowe trwały do 1759r. Kościół otoczony jest krużgankami z czterema narożnymi kaplicami oraz budynkiem dla księży i stanowi wspianały obiekt zabytkowy. We wnętrzu zachował się ołtarz główny z 1724 r., z kopią cudownej figurki MB (oryginał zaginął w 1945 r.), ambona

późnobarokowa z 1725 r. ze srebrnymi elementami wystroju, chór muzyczny z 1729 r. z dekoracją rzeźbiarską.

Babiak z kościołem gotyckim z 2 poł. XIV w. p.w. Św. Augustyna i Św. Anny, konsekrowanym w 1580r.

Bogatyńskie stara wieś rycerska lokowana na prawie chełmińskim w 1287 r., położona w dolinie Pasłęki przy ujściu do niej Drwęcy Warmińskiej. Do zabytków należy późnobarokowy piętrowy pałac, kryty dachem mansardowym, zbudowany w 1772 r. dla Stanisława Rutkowskiego z herbem właściciela w polu wschodnim frontonu. Skrzydło pn. pochodzi z końca XIX w. Z dawnego folwarku zachowana oficyna i spichlerz z przeł. XVIII i XIX w. oraz pozostałości starego parku. Na uwagę zasługuje także kaplica cmentarna.

Chwałęcín – wieś powstała w 1349 r. na prawie chełmińskim. W 1570 r. wybudowano tu kapliczkę dla „Czarnego Krucyfiks” wykopanego w lesie nad Walszą. W połowie XVIII w. wzniesiono tu drugą kapliczkę, a obecny zespół pielgrzymkowy z Kościołem p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego z fundacji kapituły warmińskiej wybudował Jan Krzysztof Reimers z Ornety w latach 1720-28. Kościół otoczony jest odpustowym dziedzińcem zbudowanym około 1836 r.

Henrykowo - zabytki we wsi reprezentuje kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny, salowy z gotycką zakrystią i kruchtą. Wzniesiony pod koniec XIV w., wielokrotnie niszczone, m.in. podczas wojny głodowej w 1414 r. i trzynastoletniej. Kolejne odbudowy naruszyły jego oryginalność..

Ignalin - wieś założona w latach 1333-42 przez warmińskiego wójta krajowego Henryka Lutra. W 1395r. jej lokację odnowił biskup warmiński Jan Stryprock. Do zabytków należy barokowy kościół parafialny, wzniesiony w latach 1783-85 na miejscu dawnego z 2 poł. XVI w. Ponadto na uwagę zasługuje ogrodzenie cmentarza przykościelnego z przełomu XIX i XX w., neoklasycystyczna plebania z poł. XIX w., dom murowany z początku XIX w. Pod Ignalinem 10 czerwca 1807 r. wojska Napoleona stoczyły bitwę z wojskami koalicji rosyjsko-pruskiej. W odległości 2 km na pd.-zach. Istnieją pozostałości dawnych szańców na Górze Wiatracznej zwanej też Napoleońską.

Kiwity – znajduje się tu kościół parafialny, który istniał prawdopodobnie już w 1325r. Obecny zbudowano w latach 1350-70, odnowiono go w latach 1687 i 1722, a w 1862r. restaurowano. Wieża pochodzi z końca XIV w., zaś rozbudowa jej nastąpiła w XV. w. Ponadto w Kiwitach znajduje się neogotycka kapliczka przydrożna z początku XX w.

Kraszewo – wieś założona w latach 1333-42 przez wójta krajowego Henryka Lutra. Lokację jej zatwierdził w 1359 r. biskup Stryprock. Do zabytków należy salowy, kościół parafialny z XIV w., rozbudowany w 1 poł. XVIII w. Oprócz tego jest neogotycka kapliczka przydrożna z 2 poł. XIX w. i 2 klasycystyczne domy z przeł. XVIII i XIX w.

Lubomino – wieś na Pojezierzu Olsztyńskim w pobliżu Jeziora Tonka. Lokowana w 1308 r. przez biskupa Eberharda z Nysy. W roku 1320 i 1527 nastąpiło potwierdzenie lokacji. Wielokrotnie niszczona podczas wojen polsko-krzyżackich, a w 1807 r. spustoszona przez wojska francuskie. Do zabytków wsi należy gotycki kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny z lat 1340-70. Wieżę podwyższono ok. 1480 r. Jej górna kondygnacja o ośmiobocznym przekroju jest wzorowana na wieży farnej w Orniecie. W 1807 r. pożar zniszczył kościół. Została przebudowana nawa główna, a barokowe ołtarze z 1 poł. XVIII w. pochodzące z dawnego kościoła jezuitów w Braniewie, częściowo przekształcone, w 1816r. ustawione zostały w tutejszym kościele. W poł. XVIII w. proboszczem w Lubominie był Józef Tuławski, matematyk, współautor mapy Warmii wydanej w 1755 r. Do zabytków wsi należą kapliczki przydrożne: jedna z XVIII w., cztery z XIX i XX w., zabudowania z końca XIX w. oraz położona przy drodze do Dobrego Miasta kaplica Św. Rocha z 1617 r., zniszczona w 1945 r., a w 1958 r. odbudowana.

Miłogórze – wieś w pn. części Pojezierza Olsztyńskiego. Założona przez wójta Henryka Lutra między 1333 a 1342 r. lokację jej potwierdził w 1359 r. biskup Stryprock. Na uwagę zasługuje usytuowana przy drodze na Smolajny jedna z najstarszych na Warmii kapliczek z dzwonnica pochodząca z 1697 r.

Mingajny – wieś założona w 2 poł. XIV w. na prawie chełmińskim. Po zniszczeniach wojennych biskup warmiński Watzenrode odnowił w 1505 r. przywilej lokacyjny. Do zabytków wsi należy gotycki kościół p.w. Św. Wawrzyńca zbudowany w XIV w., restaurowany w XVII i XVIII w. oraz na pocz. XX w. z neogotyckim wyposażeniem wnętrza. Szczególnie godny uwagi jest późnogotycki tryptyk umieszczony w ołtarzu głównym.

Rogiedle – wieś na Pojezierzu Olsztyńskim. Położona w pobliżu jeziora Tonka, przy trasie kolejowej Olsztyn-Braniewo. Założył ją w 1297r. przez biskup Henryk Fleming, wielokrotnie pustoszona podczas wojen polsko-krzyżackich i polsko-szwedzkich. Do zabytków wsi należy kościół gotycki p.w. Św. Małgorzaty zbudowany w 2 poł. XV w., a konsekrowany w 1580 r. Zakrystię dobudowano w XVII w., w 1850 r. nadbudowano wieżę, a w 1918 r. rozbudowano kościół. Na elewacjach kościoła znajdują się dwa zegary

słoneczne. Godny uwagi jest także cmentarz ewangelicki i przydrożny krzyż z początku XXw.

Rogóż – wieś leży w dolinie Łyny, na trasie łączącej Lidzbark Warmiński i Bartoszyce. Do zabytków należy gotycki kościół p.w. Św. Barbary zbudowany w XIV w. W XVIII w. dobudowano od strony pn. kruchtę, w 1797r. nadbudowano wzniesioną w 2 poł. XIV w. wieżę. W 1886 r. i w latach 1918-19 dokonano restauracji kościoła.

Runowo – wieś położona 10 km na zach. Od Lidzbarka Warmińskiego, przy trasie Lidzbark Warmiński-Pieniężno. Wzmiankowana w 1347r., a lokowana w 1359r. Do zabytków wsi należy gotycki kościół zbudowany w końcu XIV w. lub na pocz. XV w., który spłonął w 1845r. Następny wybudowano w latach 1845-52. Zachował się w nim ołtarz główny rokokowy z 1772 r., późnoklasycystyczne ołtarze boczne, chór muzyczny z poł. XIX w oraz granitowa chrzcielnica. Ponadto na uwagę zasługują dwie kapliczki neogotyckie z końca XIXw.

Atrakcyjność poszczególnych miejsc w Powiecie jak i poza nim wyznacza różnorodność zasobów związanych z zasobami przyrodniczymi i zabytkami. Nie bez znaczenia pozostają też działania kulturalne miejscowej ludności związane z prowadzeniem imprez kulturalnych jak i prezentacją ciekawych i unikalnych zajęć czy umiejętności poszczególnych mieszkańców.

1. 4. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ OSIEDLEŃCZĄ I TECHNICZNĄ

Lidzbark (17589 mieszkańców) i Ornetę (9601 mieszkańców) podobnie jak większość miast regionu charakteryzuje ogólnie niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, silne związanie miast z ich rolniczym zapleczem, słabo rozwinięta infrastruktura oraz niski poziom kwalifikacji miejscowej siły roboczej. Z tego względu, miasta Powiatu zatracają swą rolę lokalnych centrów rynku pracy na rzecz Olsztyna, regionalnego bieguna wzrostu gospodarczego. Świadczy o tym stagnacja na lokalnym rynku pracy, gdzie zatrudnienie poza rolnictwem w porównaniu do 1995 r. w 1998 r. wzrosło zaledwie o 250 miejsc i wyniosło ogółem 7610 miejsc pracy.

Sieć osadnicza w Powiecie wykazuje dość równomierne rozmieszczenie i znaczne rozproszenie, na jej układ największy wpływ mają warunki fizyczno-geograficzne i przeszłość historyczna regionu. Nie bez znaczenia pozostaje tu także sieć drogowa, która wyznacza główny układ powiazań wzdłuż dróg nr 51 (Olsztyn-Dobre Miasto – Lidzbark Warmiński – Bartoszyce – przejście graniczne Bezledy), oraz nr 513 (Bisztynek – Lidzbark Warmiński – Ornetą – Pasłęk). Z tego względu dla zachowania wewnętrznych spójności w Powiecie najistotniejsze znaczenie ma dobry stan techniczny drogi łączącej Lidzbark z Ornetą. Znaczna gęstość dróg gminnych i lokalnych (36,7km/10km²) w Powiecie w porównaniu do średniej wojewódzkiej (35,87km/10km²) wynika z rolniczego charakteru gospodarki.

Warunki mieszkaniowe w Powiecie można określić jako względnie dobre (294 mieszkania na 1000 mieszkańców) w porównaniu do regionu (282 mieszkania na 1000 mieszkańców). Wskaźnik ten jest nieco gorszy niż średni w kraju (300 mieszkań na 1000 mieszkańców). Przeciętna liczba izb w mieszkaniu wynosiła 3,54, a jego średnia powierzchnia użytkowa 60,9 m². Średnio w Powiecie w jednym mieszkaniu mieszkały 3,54 osoby, na jedną izbę przypadało 0,95 osoby, a powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na jedną osobę wynosiła 18,2 m². W 1998 r. liczba mieszkań wzrosła o 79, z czego 71 powstało w Lidzbarku, podczas gdy w pozostałych gminach notowano bardzo niewielki wzrost a nawet spadek. Pod względem wieku zabudowy dominuje budownictwo stare, powstałe do 1945 r., zwłaszcza na wsi, stanowiąc około połowy zasobów. W miastach dotyczy to około 20% zasobów.

Typowa dla mieszkańców miast w Powiecie pozostaje dostępność do wodociągów, kanalizacji (88,2% korzystających mieszkańców) i gazu (32% korzystających mieszkańców). Tereny wiejskie mimo pewnej poprawy charakteryzuje nadal niskie zainwestowanie pod względem rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej.

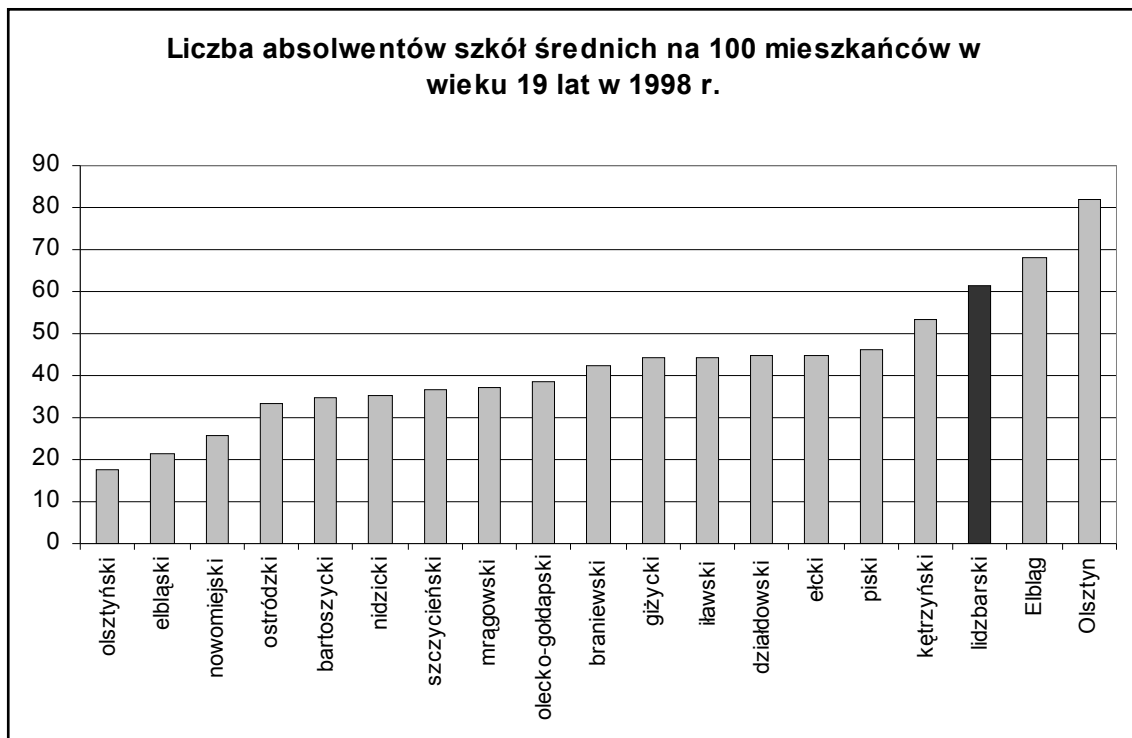
W rozmieszczeniu infrastruktury istotną rolę odgrywają dysproporcje pomiędzy miastami a terenami wiejskimi, które wynikają z gęstości sieci osadniczej i wysokich kosztów rozbudowy.

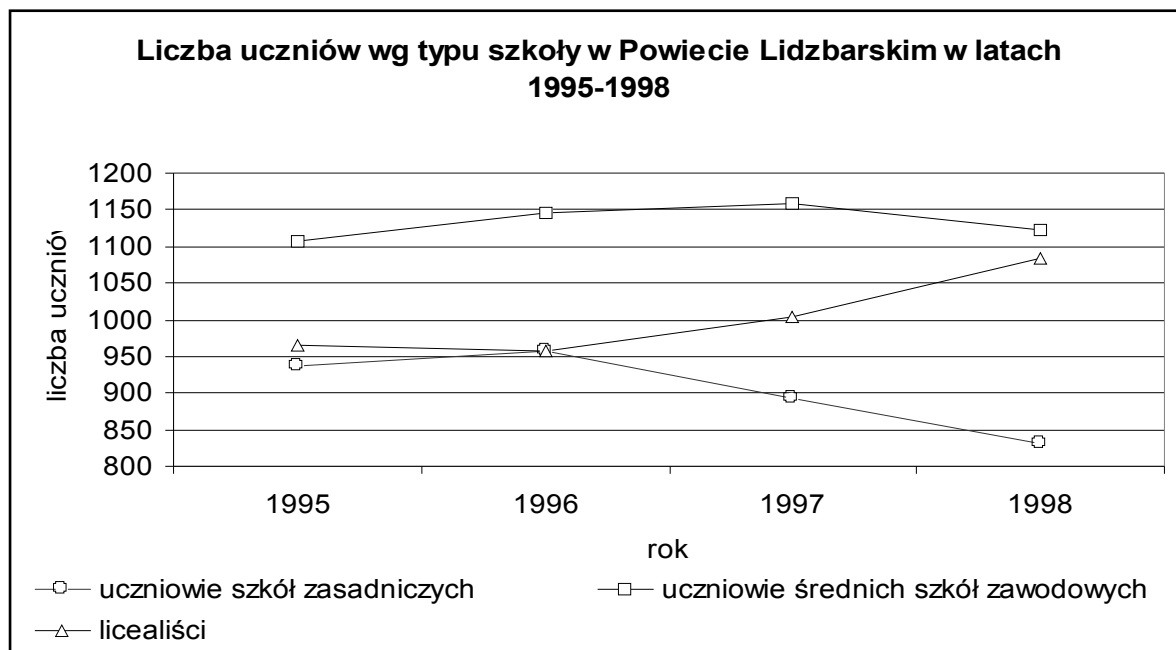
Powiat Lidzbarski w porównaniu do pozostałych powiatów regionu należy do grupy powiatów z najbardziej rozbudowaną siecią telefoniczną. W końcu 1998r. było już 9480 abonentów telefonicznych. Wówczas średnio na 100 mieszkańców powiatu prawie 21 osób posiadało telefon a w 1999r. już 24 osoby. Dostępność do usług telekomunikacyjnych pozostaje dużo wyższa np. w Lidzbarku, gdzie na 100 mieszkańców przypada 29 telefonów, niż na terenach wiejskich, gdzie wartość wskaźnika nie przekracza 17 telefonów na 100 mieszkańców.

1. 5. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ INTELEKTUALNĄ

Duża liczba absolwentów liceów ogólnokształcących i średnich szkół zawodowych w Powiecie na 100 mieszkańców w wieku 19 lat, wskazuje na jego ważną rolę w systemie edukacji regionalnej. Wysoka pozycja Powiatu wynika ze zmiany preferencji uczniów odnośnie kontynuacji nauki w szkołach średnich i średnich zawodowych. Ogółem w roku szkolnym 1998/1999 do szkół średnich ogólnokształcących uczęszczało 1084 uczniów, zaś do szkół średnich technicznych 1953 uczniów, w tym do zasadniczych zawodowych 831 uczniów. Ogółem liczba absolwentów wynosiła 768 osób.

Wyzwaniem dla szkolnictwa w Powiecie pozostaje szybkie uatrakcyjnienie bądź zmiana profilu nauczania, które odpowiadałoby wyzwaniom rynku pracy. Wyjściem wobec malejącej liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, może być rozwój szkół ponadpodstawowych i podejmowanie w nich nauki przez młodzież spoza Powiatu. Chodzi tu także o zachowanie jego wysokiej pozycji pod względem uczącej się w nim młodzieży. Poniższe zestawienie prezentujące liczbę absolwentów szkół średnich na 100 mieszkańców w wieku 19 lat, potwierdza wysoka wartość wskaźnika w Powiecie Lidzbarskim. Świadczy on o dużej ilości absolwentów będących jego mieszkańcami jak i osób spoza jego granic.

Uwzględniając przemiany dotyczące preferencji względem kontynuacji nauki w szkołach średnich, można się spodziewać, że w kolejnych latach mimo malejącej liczby kolejnych roczników młodzieży, liczba uczniów będzie utrzymywała się nadal na wysokim poziomie. Mając jednocześnie na uwadze wysoką stopę bezrobocia w Powiecie jak i regionie szczególną rolę pełnią szkolenia osób dorosłych, w tym bezrobotnych.

1. 6. WARUNKI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Najważniejszym czynnikiem determinującym poziom życia mieszkańców pozostaje zatrudnienie i osiągnięte zarobki. Przejście od systemu gospodarki planowej do rynkowej doprowadziło do likwidacji szeregu przedsiębiorstw państwowych. Wynikiem jest utrzymująca się od początku lat 90-tych, wysoka stopa bezrobocia przekraczająca 20% (26% w kwietniu 2000 r.). Prawie połowa bezrobotnych (2525 osób - 48,8%) pozostaje bez pracy ponad 5 lat. Typowym zjawiskiem jest struktura wykształcenia bezrobotnych Powiatu Lidzbarskiego, gdzie większość (72,7%) stanowią ludzie posiadający wykształcenie zawodowe i podstawowe. Drugą grupę (26%) stanowią osoby z wykształceniem średnim (1044 osób) i absolwenci szkół średnich (317 osób). Ta ostatnia grupa wraz z bezrobotnymi posiadającymi wyższe wykształcenie stanowi poważny potencjał, świadczący o możliwości szybkiej aktywizacji zawodowej tych ludzi.

Liczba mieszkańców objęta pomocą społeczną w 1999r.

	Ogółem			w tym			
	osoby	% mieszk.	powiat= 100	zlecone		własne	
				osoby	% mieszk.	osoby	% mieszk.
MOPS Lidzbark Warm.	1690	9,61	25,47	1423	8,1	614	3,5
GOPS Lidzbark Warm.	1391	19,44	20,97	1002	14,0	931	13,0
MGOPS Orneta	2210	16,59	33,31	2031	15,2	1109	8,3
GOPS Kiwity	601	16,80	9,06	526	14,7	482	13,5
GOPS Lubomino	742	19,95	11,18	414	11,1	610	16,4
Powiat	6634	14,62	100,00	5396	11,9	3746	8,3

Pośrednio z bezrobociem powiązane są średnie dochody osiągnięte w Powiecie, które w 1998 r. wynosiły brutto 919 zł (województwo 1149 zł; Polska 1312 zł) i były najniższe w regionie. Ograniczony potencjał nabywczy mieszkańców wpływa ujemnie na rozwój gospodarczy zwłaszcza podmiotów zaopatrujących rynek lokalny. Liczba zarejestrowanych firm w 1999 r. wynosiła ogółem 1709 i była zbliżona do stanu z 1995 r. (1737 firm). Dominującymi sektorami gospodarki Powiatu są usługi i rolnictwo, z rolnictwem związanych jest także szereg ważniejszych zakładów produkcyjnych.

Liczba gospodarstw rolnych wynosiła w 1999r. 2708, a średnia wielkość gospodarstwa 20,5 ha. Prawie 20% gospodarstw przekraczało powierzchnię 30 ha. Gospodarka rolna związana jest głównie z hodowlą bydła, o czym świadczy wysoki udział krów w pogłowie bydła wynoszący ogółem 40,4%.

Opłacalność produkcji mleka stwarza możliwość dalszego rozwoju tej dziedziny produkcji rolnej w Powiecie lidzbarskim. Wielkość pogłowa krów, w ciągu ostatnich czterech lat, systematycznie malała: z 10150 sztuk w 1996r. do 9735 w 1999r. Liczba gospodarstw produkujących mleko, porównując 1998 i 1999r., również zmalała.

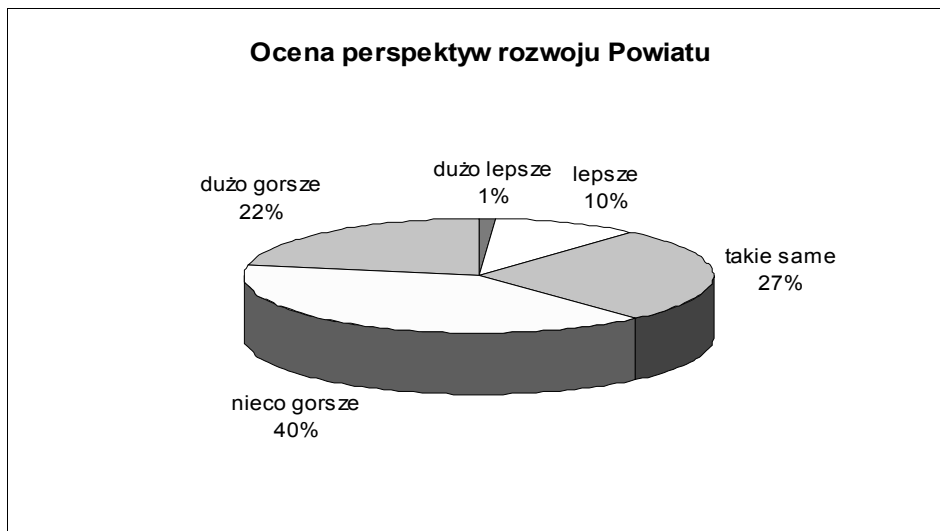
Zmniejszeniu możliwości znalezienia pracy, zwłaszcza poza rolnictwem, towarzyszy wzrost kosztów transportu, co znacząco ogranicza atrakcyjność dojazdów do pracy poza terenem Powiatu, nawet jeśli taka szansa się pojawia. Stosunkowo niezłe warunki mieszkaniowe w Powiecie, wysokie spożycie żywności, niewielkie zadłużenie rolników indywidualnych były dotąd czynnikami hamującymi migrację. Wobec pogarszającej się sytuacji w rolnictwie, polegającej na stopniowej utracie stabilności warunków pracy i życia oraz niższemu poziomowi życia na wsi, od 1990 roku w Powiecie występuje natężone zjawisko depopulacji terenów wiejskich.

Dostępność do poszczególnych usług podstawowych należy uznać za dobrą, dotyczy ona usług związanych ze sprzedażą artykułów spożywczych jak i odzieżowych. Pod względem bezpieczeństwa (policja, straż pożarna, lecznictwo) sytuację należy również określić jako dobrą, zważywszy na dokonujące się przemiany w systemie organizacji i zarządzania. Podobna ocena dotyczy dostępności do infrastruktury kulturalnej w postaci bibliotek, domów kultury, teatru, organizacji sportowych. Cechą wyróżniającą Powiat jest bogata oferta związana z organizowanymi tu imprezami o zasięgu ponadlokalnym. Powiązanie jej z bogactwem zabytków oraz bogactwem przyrodniczym stanowi podstawę rozwoju oferty turystycznej.

2. Badania ankietowe

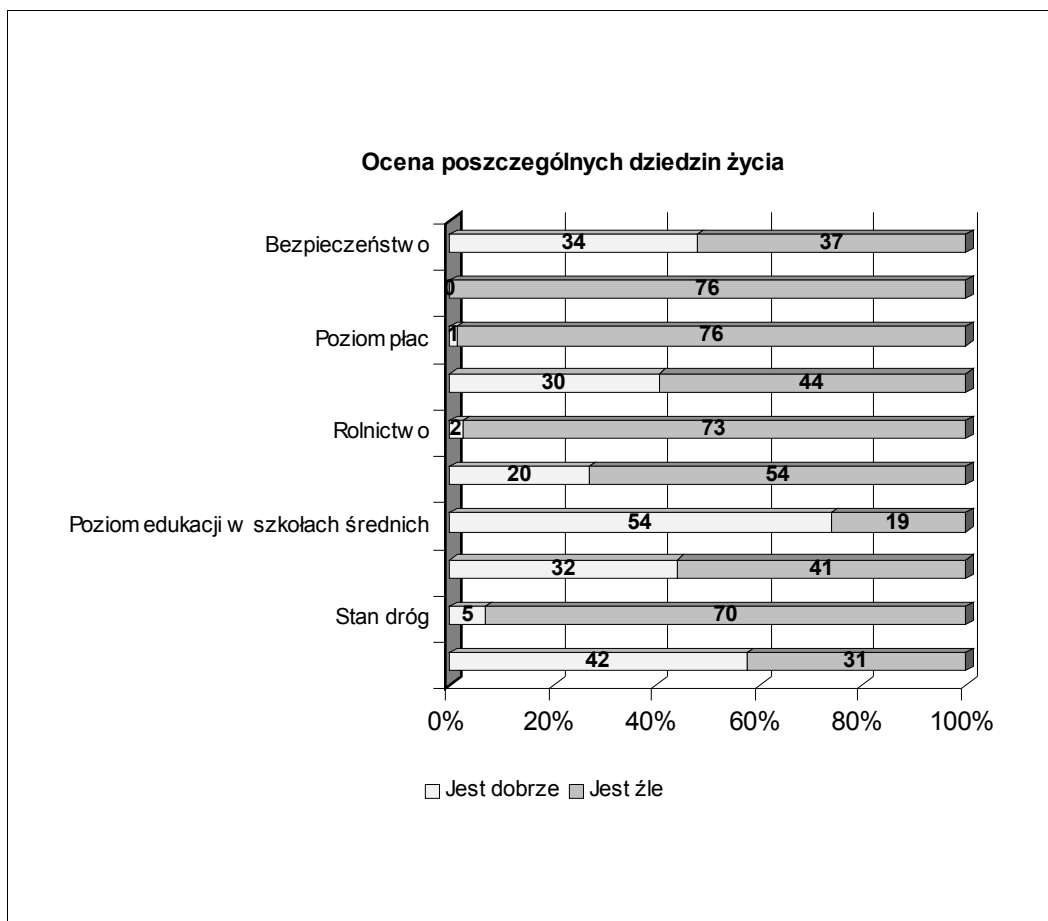
Pierwszym z podjętych działań mających na celu określenie zasadności podjętego zadania tworzenia Strategii Rozwoju Powiatu było poznanie zdania społeczności lokalnej. Spośród 81 osób ankietowanych dominowali przedstawiciele społeczności lokalnej (67 osób), większość osób, bo 67,9% mieszkała na wsi.

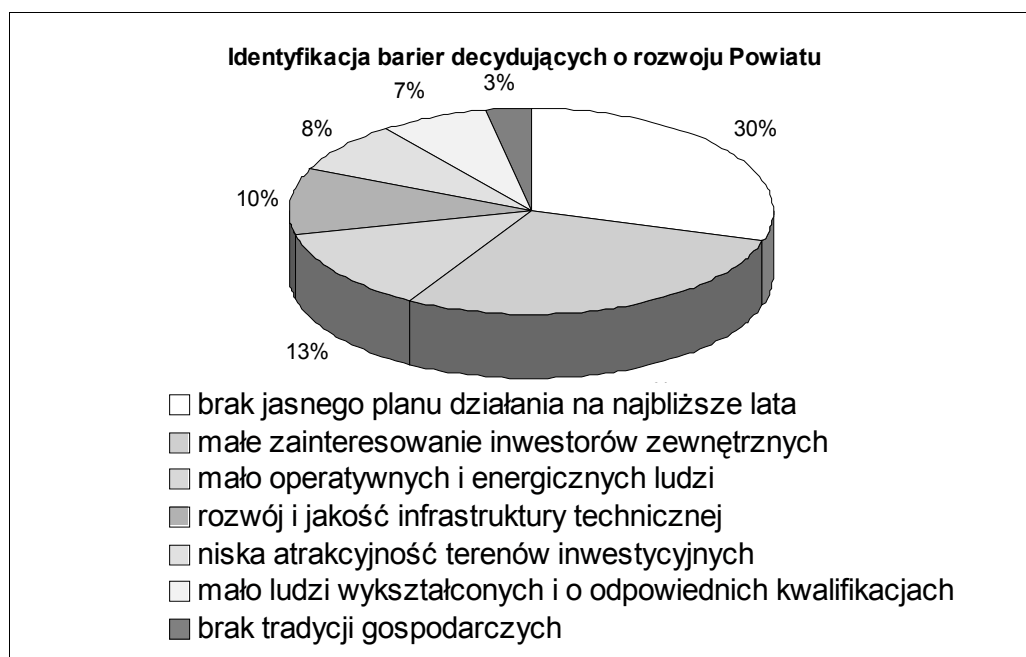
Pierwszą grupę pytań stanowiły oceny stanu bieżącego Powiatu ogółem oraz w poszczególnych dziedzinach. Wśród ocen ogólnego stanu perspektyw rozwoju Powiatu dominowały głosy umiarkowanie sceptyczne i umiarkowane.

Ogólna ocena przedstawiona powyżej wynikała z oceny najważniejszych czynników określających jakość życia na terenie Powiatu. Szczególnie zła sytuacja, według mieszkańców, określała lokalny rynek pracy zwłaszcza możliwości znalezienia pracy i zarobków. Negatywnie określono także przemiany, jakie dokonują się w sektorze rolnictwa oraz stan techniczny dróg. Wyjątek w zestawieniu stanowiła pozytywna ocena poziomu edukacji w szkołach średnich, gdzie pozytywne oceny stanowiły 74%.

Szczególnie ważna dla potrzeb Strategii jest identyfikacja przez społeczność lokalną barier, które według niej ograniczają bądź hamują rozwój Powiatu. Z ankiet wynikało, że istnieje szczególnie silna potrzeba opracowania Strategii, jako planu działania na najbliższe lata. Brak powstania tego dokumentu identyfikowany był w 30% odpowiedzi za najpoważniejszą barierę rozwoju. Za kolejną ważną barierę uważane było małe zainteresowanie Powiatem inwestorów zewnętrznych (29% udzielonych odpowiedzi). Powiązane z nim są pozostałe bariery dotyczące ogólnie zasobów ludzkich (wykształcenia, podejścia do pracy, operatywności – razem 23%), położenia i zainwestowania infrastrukturalnego (razem 18%).

Jedność, co do wstępnej identyfikacji problemów, nie jest już tak widoczna w stosunku do wizji kierunków rozwoju Powiatu. Wybrane odpowiedzi nie są wzajemnie sprzeczne, a ich odpowiednie ukierunkowanie daje możliwości korzyści porównywalnych. Najwięcej głosów oddano na kierunki ogólnorozwojowe dotyczące całości społeczności tj. poprawy standardu i jakości życia (27%). Wybór konkretnych kierunków dalszej specjalizacji wskazuje na jednoczesny nacisk na rozwój turystyki (21%), rolnictwa (19%), usług i przemysłu (14%). Uzupełnieniem powyższego układu jest wskazanie w 18% udzielonych odpowiedzi kierunku związanego z jednoczesną i równomierną ewolucją całej gospodarki Powiatu.

Pod względem preferencji osób ankietowanych odnośnie działań, które powinny być rozwiązane w pierwszej kolejności, daje się zauważyć powiązanie z uprzednio omawianymi pytaniami ankietowymi. Wymieniano tu w kolejności ilości odpowiedzi następujące punkty:

25	Tworzenie nowych miejsc pracy
14	Ułatwienie prowadzenia i zakładania działalności gospodarczej
13	Rozwój bazy turystycznej w tym agroturystyki
13	Zapobieganie bezrobociu
12	Poprawa sytuacji w rolnictwie i jego gospodarczy rozwój
10	Poszukiwanie inwestorów zewnętrznych
9	Poprawa stanu dróg
4	Działania integracyjne w powiecie
4	Poszukiwanie środków rozwojowych z funduszy zewnętrznych
3	Ekologizacja działalności ludzi – wysypiska śmieci, segregacja śmieci
3	Odbudowa funkcji usługowo-przemysłowej
3	Poprawa bezpieczeństwa ludzi
3	Przestrzegania prawa będącego w kompetencjach starostwa
2	Miejsca pracy poza handlem
2	Poprawa poziomu edukacji w szkołach średnich
2	Tworzenie nowych i dogodnych terenów inwestycyjnych
2	Zwiększenie dochodów mieszkańców powiatu
1	Poprawa estetyki najważniejszych obiektów powiatu
1	Rozwój budownictwa mieszkaniowego
1	Zagospodarowanie majątku po byłych PGR-ach

Zaznaczano tu przede wszystkim działania związane z reorganizacją rynku pracy przez rozwój nowych podmiotów i inwestycji gospodarczych związanych z turystyką i rolnictwem a tym samym ograniczeniem skali bezrobocia oraz podniesieniem dochodów ludności. Znaczną grupę stanowiły także odpowiedzi dotyczące rozwoju jakościowego przez: lepszą współpracę wewnątrz jak i na zewnątrz Powiatu, poprawę poczucia bezpieczeństwa, podniesienie walorów estetycznych miejsca zamieszkania.

Ostatnim pytaniem ankietowym była ocena działań władz Powiatu i określenie działań, które szczególnie powinny być brane pod uwagę. Wystawione oceny stwarzają trudności interpretacyjne ze względu na małą liczbę udzielonych tu odpowiedzi. Spośród 20. osób, 12 z nich oceniło działania władz Powiatu jako słabe, 6 osób wyraziło brak zdania a 2 osoby określiły działania jako dobre. Niskie noty uzupełniają i po części tłumaczą sygnalizowane problemy dotyczące poprawy dostępu do informacji o działaniach władz oraz ogólnej poprawy standardu i jakości życia na terenie Powiatu.

3. Analiza SWOT

Skrót SWOT pochodzi od angielskich słów: Strengths (atuty), Weaknesses (słabości), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Analiza SWOT należy do jednych z najbardziej popularnych technik analizy. Jej znaczenie polega na tym, że pozwala zarysować pole gry strategicznej, pokazać zakres koniecznych działań, zasoby i możliwości. Przy jej pomocy można wykryć złe i dobre strony sytuacji danej jednostki; i to nawet takie, których na co dzień nie dostrzegamy. Dobrze przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę do rozważania różnych wariantów strategii.

MOCNE STRONY

Zebranie w jednym miejscu wszystkich mocnych stron, czyli tego czym obecnie dysponujemy, pokazuje unikatowy obraz Powiatu Lidzbarskiego. Jest on inny niż gdzie indziej i daje podstawę do nieschematycznego myślenia o podstawach rozwoju. Warunkiem przydatności jest staranne uwzględnienie wszystkich atutów, nawet tych nie wykorzystywanych. Zasadą jest przedstawienie tu realnych atutów powiatu.

- bliskość do granicy z Obwodem Kaliningradzkim,
- bliskość Olsztyna jako ośrodka uzupełniającego ofertę lokalnych usług ,
- bliskość ośrodków kształcenia wyższego,
- jakość środowiska przyrodniczego,
- zróżnicowane ukształtowanie terenu,
- bogate zasoby terenów chronionych,
- mało zanieczyszczone środowisko,
- atrakcyjne trasy turystyczne,
- duża liczba i dobra jakość kwater agroturystycznych,
- bogactwo historycznych nekropolii,
- możliwości rozbudowy oferty turystycznej,
- unikalne walory krajobrazowe,
- unikatowe zabytki architektoniczne,
- tradycje organizowania ponadregionalnych imprez kulturalnych,
- rozbudowana sieć dróg,
- wysoki standard obiektów do uprawiania sportów zimowych i motorowych,
- położenie przy ważniejszych szlakach transportu drogowego w regionie,
- rozbudowana i nowoczesna sieć telefoniczna,
- rozbudowana infrastruktura techniczna w miastach,

- wolne tereny inwestycyjne,
- wolna baza budynkowa do prowadzenia działalności gospodarczej,
- szeroka oferta bankowa,
- dogodne warunki dla nowych inicjatyw gospodarczych,
- duża ilość specjalistycznych gospodarstw wielohektarowych,
- znaczny udział hodowli bydła mięsnego i mlecznego,
- istniejący przemysł mleczarski,
- potencjał twórczy i artystyczny lokalnej społeczności,
- istnienie organizacji pozarządowych skupiających bezrobotnych,
- wolne i tanie zasoby siły roboczej,
- dobra organizacja pracy jednostek straży pożarnej, straży miejskiej i policji,
- równomierne rozmieszczenie jednostek straży pożarnej na terenie Powiatu,
- krótki czas reakcji straży i policji na zdarzenie,
- realizacja projektów dotyczących podniesienia bezpieczeństwa w Powiecie,
- wzrost wykrywalności przestępstw,
- funkcjonowanie szpitala, przychodni zdrowia i SANEPiD-u,
- dostateczna liczba ośrodków pomocy społecznej,
- wykształcenie i kwalifikacje pracowników ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- funkcjonujące placówki kulturalne, kluby i organizacje sportowe,
- funkcjonowanie Zespołu Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Ustawicznego,
- szeroka oferta kierunków kształcenia,
- współpraca zagraniczna niektórych szkół,
- wysoki poziom kształcenia,
- wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna,
- szerokie uczestnictwo młodzieży szkolnej w zajęciach pozaszkolnych,
- wystarczająca sieć placówek oświatowych.

SŁABE STRONY

Określenie słabych stron polega na przedstawieniu słabych punktów lokalnych zasobów. Zachodzi tu potrzeba realistycznej oceny problemów i wyznaczenia tych, które będą głównymi hamulcami strategii. Realizm przedstawionych problemów pozwoli ustalić hierarchię potrzeb uwzględniającą możliwości dalszego rozwoju i niwelacji istniejących ograniczeń.

- peryferyjność położenia Powiatu w skali regionu i kraju,
- małe zainteresowanie inwestorów,
- brak kapitału inwestycyjnego ,
- niedofinansowanie infrastruktury technicznej,
- słabo rozwinięta infrastruktura wsi (wodociągów, kanalizacji, gazu),
- niedostateczna liczba oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich,
- przestarzałe systemy grzewcze,
- słabe bezpieczeństwo na drogach,
- ruch tranzytowy w miastach,
- brak nowoczesnego składowiska odpadów,
- brak środków finansowych na kontynuację programów pomocowych,
- brak inkubatora przedsiębiorczości,
- mała ilość uzbrojonych terenów pod budowę,
- niszcząca baza budynkowa,
- duża liczba bezrobotnych o niskich kwalifikacjach,
- zubożenie społeczeństwa,
- stagnacja gospodarcza i niezadowolenie ludzi,
- wzrost liczby przestępstw ogółem,
- niski poziom wykształcenia społeczeństwa,
- migracja z Powiatu ludzi młodych i dobrze wykształconych,
- ucieczka ze wsi młodych ludzi, zwłaszcza kobiet,
- postępujące bezrobocie,
- niskie kwalifikacje zawodowe rolników,
- niska aktywność organizacji wspomagających rolników,
- ograniczone możliwości zakupu środków ochrony roślin i nawozów sztucznych,
- niska kultura użytkowania gruntów rolnych,
- zagrożenie środowiska przyrodniczego przez podmioty gospodarcze łamiące prawo,
- załamanie struktur gospodarczych w przemyśle i rolnictwie,
- słabo rozwinięty przemysł przetwórczy,

- ograniczony dostęp społeczności wiejskiej do usług,
- mała dostępność do usług ochrony zdrowia na wsi,
- brak bądź przestarzałe urządzenia specjalistyczno-diagnostyczne w służbie zdrowia,
- niedostateczne wyposażenie bazy szkolnej oraz zły stan większości obiektów,
- deficyt wykwalifikowanych nauczycieli niektórych specjalności,
- ograniczone możliwości pomocy materialnej rodzinom,
- mało efektywna współpraca szkoły z rodzicami,
- utrudniony transport uczniów do szkół,
- uboga oferta w zakresie zajęć pozalekcyjnych,
- znikoma znajomość szybko zmieniającego się prawa oświatowego wśród nauczycieli,
- bierna postawa społeczności w zakresie samopomocy i współpracy z policją,
- słaba dostępność miejsc dla osób przewlekle i psychicznie chorych w domach pomocy,
- brak ośrodka interwencji kryzysowej,
- rozbieżność Powiatu pod względem podległości gmin pod 3 różne prokuratury,
- słabo rozwinięta baza turystyczna i sportowa.

SZANSE

To z jednej strony nowe możliwości wykorzystania już istniejących atutów i zastanawianie się nad tym, czego potrzebujemy, aby je wykorzystać. Z drugiej strony jest to analizowanie tendencji, tego, co dzieje się na zewnątrz i co może wpłynąć na naszą sytuację, poszukiwanie możliwości tkwiących w otoczeniu. Dostrzeżenie szans wymaga otwartego myślenia, gotowości podjęcia ryzyka, umiejętności odczytania informacji o tym, co nastąpi w przyszłości, a co zmieni naszą sytuację.

- pomoc w rozwoju lokalnych firm,
- aktywizacja turystycznych szlaków wodnych,
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- budowa obwodnicy wokół Lidzbarka Warmińskiego,
- współpraca samorządów z zaprzyjaźnionymi miastami i regionami zagranicznymi,
- pozyskanie zagranicznych inwestorów na terenie Powiatu,
- organizacja nowych miejsc pracy,
- wykorzystanie alternatywnych źródeł energii,
- budowa składowiska odpadów,
- poprawa infrastruktury drogowej,
- rozwój agroturystyki i gospodarstw ekologicznych,
- rozwój alternatywnej produkcji rolniczej,
- zagospodarowanie jezior,
- rozwój produkcji rybnej w wodach śródlądowych,
- wyrównanie zaległości w rozwoju poprzez pozyskanie dotacji ze środków zewnętrznych,
- wykorzystanie wolnych zasobów gruntów rolnych,
- wzrost pogłowia bydła mlecznego i mięsnego,
- zagospodarowanie bazy po zlikwidowanych PGR-ach,
- zalesianie gruntów o słabej bonitacji oraz nieużytków,
- integracja Polski z UE,
- historia ziem Powiatu,
- różnorodność etniczno-kulturowa,
- duża ilość obiektów sakralnych,
- rozwój szlaków turystycznych,
- edukacja regionalna, ekologiczna i techniczna (komputery),
- doskonalenie i doszkąlanie nauczycieli,
- pozyskanie nauczycieli języków obcych,
- wdrażanie autorskich programów kształcenia,
- wdrożenie motywacyjnego systemu wynagradzania,

- wdrożenie systemów stypendialnych,
- wielokierunkowość kształcenia,
- możliwości szkolenia specjalistów i podnoszenia kwalifikacji z zakresu pomocy społecznej,
- powstanie szkoły wyższej w Powiecie,
- organizacja zintegrowanego systemu ratownictwa,
- adaptacja budynku przedszkola w Orniecie pod komisariat policji,
- integracja decyzyjna podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny,
- organizacja grup samoobrony na osiedlach, działkach, parkingach,
- powstanie specjalistycznych placówek pomocy społecznej,
- powstanie bazy danych umożliwiającej lepszą organizację pomocy,
- powstanie poradni przeciwalkoholowej,
- profilaktyka kryminalna,
- realizacja założeń programów dotyczących bezpieczeństwa społeczności lokalnej,
- rozwój form samopomocy,
- szkolenia społeczności lokalnej dotyczące zabezpieczeń mienia przed włamaniem i kradzieżami,
- rozwój placówek specjalistycznych z zakresu usług medycznych.

ZAGROŻENIA

Najczęściej będziemy tu mówili o pogłębianiu się już rozpoznanych słabości. Mogą pojawić się też nowe zagrożenia, nie występujące w przeszłości. Do takich zagrożeń zaliczymy ewentualny rozwój sąsiednich terenów czy wzmocnienie się konkurencji. Świadomość zagrożeń sprzyja rozwojowi. Wykorzystując nasze mocne strony możemy przeważać szalę. Możemy też próbować przeważać złą tendencję przez pozytywne wykorzystanie słabości, np. przystąpić do remontów starych mieszkań poprawiając sytuację i dając nowe miejsca pracy lub kontrakty dla rzemieślników.

- brak niezbędnych środków finansowych,
- konkurencja w dostępie do funduszy pomocowych,
- degradacja środowiska naturalnego,
- wzrost ruchu samochodowego na obszarze całego powiatu,
- zaniechanie rekultywacji istniejących wysypisk śmieci,
- brak segregacji odpadów,
- istnienie dzikich wysypisk śmieci,
- niewłaściwe zagospodarowanie jezior i rzek,
- niski poziom świadomości ekologicznej,
- dekapitalizacja infrastruktury drogowej,
- pogarszający się stan dróg i mostów mający swe odbicie w bezpieczeństwie ruchu drogowego,
- słaba współpraca środowisk naukowych z kręgami gospodarczymi,
- znikoma liczba organizacji pozarządowych w Powiecie,
- niski udział nowoczesnych technologii,
- stagnacja gospodarcza w Powiecie,
- mała aktywność gospodarcza społeczeństwa,
- konkurencyjność rynków zachodnich,
- negatywny wpływ strefy przygranicznej poprzez nasilenie przemytu,
- rosnący poziom bezrobocia,
- narastające niezadowolenie społeczności rolniczej w powiecie,
- niekorzystne przemiany dotyczące zasad działalności gospodarstw rolnych,
- emigracja wykształconej młodzieży ze wsi,
- przyspieszenie procesu *starzenia się* ludności w powiecie,
- wysoka liczba osób stale korzystających z pomocy społecznej,
- wysoki udział osób pozostających stale bez pracy,
- nasilenie zjawisk patologicznych,
- nasilenie się zjawisk wpływających na pogorszenie zdrowia psychicznego,

-
- ograniczenie możliwości pomocy osobom niepełnosprawnym i w zaawansowanym wieku,
 - rosnące zjawisko przemocy w rodzinie związane z koniecznością interwencji policji,
 - ciągle niestabilne uregulowania prawne i finansowe,
 - niedoinwestowanie systemu oświaty.

4. Wizja rozwoju

Równoległe z opracowaniem celów rozwoju w toku prac poszczególnych komisji doszło do wstępnego opracowania wizji rozwoju Powiatu. Kolejnym krokiem było przedstawienie i konsultacja z Zarządem Powiatu spójnej wizji uwzględniającej zdanie społeczności lokalnej i powołanych grup problemowych. Istotne znaczenie ma tu również uwzględnienie zasad ekorozwoju, wyznaczających i regulujących kierunek prowadzenia wszelkich działań w Powiecie jak i poza jego granicami. Z tego względu za główne hasło rozwoju przyjęto –

ZACHOWANIE I REWITALIZACJA ZASOBÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH
POWIATU PODSTAWĄ JEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Pomyślny rozwój Powiatu zależeć będzie bezpośrednio od kierunku przemian, jakie dokonują się w rolnictwie, gospodarce turystycznej, edukacji oraz w przetwórstwie i przemyśle. Przyjęcie i stosowanie proekologicznych technologii w poszczególnych dziedzinach życia powinno istotnie wpłynąć na poprawę lokalnych walorów przyrodniczych. Z tego względu działania powinny być ukierunkowane na wykluczenie najistotniejszych zagrożeń środowiska przyrodniczego. Łączenie przestrzeni przyrodniczej z zasobami kulturowymi będzie podstawą powstania atrakcyjnej i ciągłej przestrzennie strefy turystyczno-krajobrazowej. Szczególną rolę pełnić będą obszary węzłowe wiążące na swoim terenie szereg atrakcji i możliwości (wypoczynku, edukacji, prowadzenia inwestycji). Wsparciem powinna być realizacja programu zalesiania najłagodniejszych gleb w Powiecie, jak też postępująca specjalizacja rolnictwa w kierunku hodowli bydła i produkcji mleka. Odnośnie przekształceń gospodarki rolnej istotne znaczenie ma jej powiązanie z zakładami przetwórczymi oferującymi atrakcyjne produkty spełniające standardy europejskie. Uzupełnieniem dochodów szeregu gospodarstw wiejskich może być rozwój różnych form agroturystyki.

Ogólny rozwój gospodarki turystycznej w Powiecie nawiązuje w głównej mierze do imprez kulturalnych odbywających się głównie w miastach oraz do zasobów dziedzictwa kulturowego. Rozwój miejsc noclegowych zależeć będzie od wykorzystania lokalnych zasobów bazy turystycznej, tworzenia nowych atrakcji i specjalizacji ofert.

Na terenach wiejskich w miejscu występowania podziemnych wód zmineralizowanych istnieje szansa rozwoju funkcji uzdrowiskowej.

Dalsze przemiany, jakie będą się dokonywały będą uzależnione od stopnia akceptacji społeczności lokalnej. Z tego względu przejście do społeczności informacyjnej i przyjęcie korzyści nią kierujących wymaga spełnienia następujących zasad:

- powszechnego dostępu do wiedzy i nauki,
- dostępu do nowych technologii sprzyjających przede wszystkim rozwojowi gospodarczemu,
- szerokiego otwarcia na współpracę społeczno-gospodarczą z organizacjami wspierania rozwoju a zwłaszcza z partnerami w Europie.

5. Cel główny

Zasadą opracowania celów rozwoju jest nacisk na zachowanie ich uniwersalnego charakteru. W dalszym procesie prac dochodzi do konkretyzacji i hierarchizowaniu celów przy uwzględnieniu istniejących warunków rozwoju. Dlatego układ celów w stosunku do innych jednostek (tu powiatów) posiada własny unikalny charakter, który odpowiada istniejącym w danej chwili możliwościom i oczekiwaniom mieszkańców Powiatu.

Naczelnym celem określonym w toku prac poszczególnych komisji było –

ZAPEWNIENIE SPOŁECZNOŚCI POWIATU SZANS ROZWOJU I
SAMOREALIZACJI, ZABEZPIECZENIE GODZIWYCH WARUNKÓW ŻYCIA PRZY
UWZGLĘDNIENIU ZASAD EKOROZWOJU ORAZ ZACIEŚNIANIU WIĘZI Z
PARTNERAMI W EUROPIE

Wyodrębnienie pewnych podstaw dotyczących osiągnięcia odpowiedniego statusu materialnego (praca i dochody z niej czerpane), jak i odpowiedniego poziomu w zakresie szkolnictwa, kultury, sportu i wypoczynku będzie dawało szansę rozwoju i zabezpieczenie istniejącego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Systemowe ujęcie celów stwarza szansę kształtowania ładu społecznego, ekologicznego i ekonomicznego współzależnie z ładem przestrzennym. Jest ono wyrazem dążenia do kształtowania ogólnego, zintegrowanego ładu procesów rozwoju według następujących kryteriów, będących funkcją celu nadrzędnego:

- kryterium efektywnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi, społecznymi i ekonomicznymi;
- kryterium poprawy jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń przez kształtowanie środowiska człowieka o wysokich walorach estetyczno-użytkowych i ekologicznych;
- kryterium bezwzględnej ochrony najwyższych wartości przestrzeni przyrodniczej i kulturowej;
- kryterium zrównoważonego i stabilnego rozwoju, który kształtuje układy równowagi w stosunku do przyjętych celów rozwoju i mechanizmów funkcjonowania przyrody;
- kryterium najwyższej sprawności i bezpieczeństwa funkcjonowania oraz efektywności kształtowanych struktur.

Powyższe kryteria wraz z kryteriami cząstkowymi powinny stać się przyczyną do osiągnięcia warunków racjonalności ogólnospołecznej i eliminacji sytuacji konfliktowych.

6. Cele strategiczne

Określenie celów strategicznych wynika po części z wcześniejszej identyfikacji problemów stanowiących podstawę analiz i rozważań dotyczących zasadności podejmowanych zadań. Prezentacja problemów, utożsamianych zazwyczaj z nie zaspokojonymi potrzebami, wyznacza kierunki rozwoju Powiatu zorientowane m.in. na ich zniwelowanie. Taki sposób dochodzenia do celów nawiązuje do strategii naturalnej, zorientowanej na bezpośrednią reakcję na pojawiające się problemy i poszukiwanie rozwiązań przy wykorzystaniu dotychczasowych doświadczeń.

Pod względem metodycznym pierwszą, zarazem najistotniejszą, czynnością było wyznaczenie w fazie prac wstępnych odpowiednich grup problemowych, które stają się tematem prac powołanych komisji. Zasada prac na tym etapie opierała się na wykorzystaniu analizy przyczynowo-skutkowej, efektem było:

- określenie problemów dotyczących samego powiatu mających aktualnie miejsce;
- dokonanie analizy problemów, ustalenie ich hierarchii i wzajemnych powiązań;
- ustalenie problemu kluczowego.

Cele strategiczne sformułowano w następujących obszarach rozwoju Powiatu, przyjętych jako priorytetowe:

- aktywizacja gospodarcza i rozwój rynku pracy,
- oświata i wychowanie,
- ochrona zdrowia i pomoc społeczna,
- turystyka, sport i dziedzictwo kulturowe,
- infrastruktura transportowa, łączność, zagospodarowanie przestrzenne i budownictwo,
- rolnictwo, leśnictwo i ochrona środowiska,
- bezpieczeństwo i porządek publiczny.

6. 1. AKTYWIZACJA GOSPODARCZA I ROZWÓJ RYNKU PRACY

Cel strategiczny-

STABILNY ROZWÓJ GOSPODARCZY SPRZYJAJĄCY KONKURENCYJNOŚCI POWIATU

Zarówno lokalny jak i regionalny rynek pracy charakteryzuje szereg trudności, co znajduje odzwierciedlenie w postaci wysokiej stopy bezrobocia. Problemy rynku pracy mają charakter społeczny, związany z długotrwałym bezrobociem, ograniczonymi szansami na znalezienie pracy przez absolwentów oraz niedostateczną korelacją pomiędzy systemem edukacji a potrzebami rynku. Zjawiska te pozostają w synergii z przemianami miejscowej gospodarki zorientowanej przede wszystkim na rolnictwo i usługi.

W ramach realizacji celu strategicznego wyróżnia się następujące cele operacyjne ukierunkowane na polepszenie sytuacji na lokalnym rynku pracy przez wykorzystanie miejscowych zasobów i wiedzy. Należą do nich:

PROMOCJA LOKALNYCH ZASOBÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH POWIATU

Realizacja celu powinna być ukierunkowana na szeroką reklamę miejscowych zasobów. Najistotniejszym pozostaje charakter prezentowanych materiałów, które powinny dotrzeć do kompetentnych osób. Z tego względu materiały promocyjne powinny być zamieszczone w pozaregionalnych i pozakrajowych publikacjach związanych z biznesem. Promocja Powiatu Lidzbarskiego będzie kładła nacisk na:

- prezentację warunków środowiska przyrodniczego sprzyjających rozwojowi rolnictwa i turystyki,
- promocję możliwości produkcji i przetwórstwa na terenie Powiatu,
- tworzenie warunków sprzyjających kooperacji, w tym szerokiej prezentacji ofert możliwości inwestycyjnych - wolne tereny, uzbrojenie, itp.

POLEPSZENIE SYTUACJI NA RYNKU PRACY

Osiągnięcie tego celu związane jest ze wzrostem ogólnej liczby miejsc pracy o ok.15-20% w działalnościach pozarolniczych. Zależać będzie to od przekształceń gospodarczych związanych z modernizacją i unowocześnieniem rolnictwa, przetwórstwa i przemysłu w Powiecie. Ważną rolę pełnić ma tu stymulacja rozwoju lokalnych firm i wzrost liczby miejsc

pracy, przez wszechstronną pomoc małym i średnim firmom oraz początkującym przedsiębiorcom, intensyfikację wykorzystania nieczynnych obiektów i ziemi oraz ich udostępnienie dla rozwoju gospodarczego. Wsparciem ma być poszukiwanie inwestorów i dostosowanie systemu nauczania do potrzeb rynku pracy w regionie, w tym:

- ukierunkowanie na nowe techniki i kierunki nauczania,
- konsultacje z pracodawcami odnośnie potrzeb i wymagań wobec nowozatrudnionych osób,
- kreowanie aktywnych postaw odnośnie poszukiwania pracy,
- zapoznanie młodzieży z możliwością samoorganizacji pracy.

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Cel operacyjny wiąże tu ogólny stan infrastruktury, z możliwościami prowadzenia inwestycji w ten sposób, aby podnieść ogólny standard życia mieszkańców i środowiska przyrodniczego. Istotne znaczenie ma tu poprawa stanu nawierzchni dróg, omówiona szerzej w rozdziale 6.5. Rozbudowa pozostałej infrastruktury technicznej zwłaszcza na terenach wiejskich dotyczy wyrównania szans rozwoju poziomu społeczno-gospodarczego pomiędzy wsią a miastem. Z tego względu za szczególnie ważne należy uznać:

- polepszenie dostępności komunikacyjnej,
- rozbudowę i konsolidację systemu sieci wodno-kanalizacyjnej zwłaszcza na wsi,
- budowę hydroelektrowni, które sprzyjałyby zagospodarowaniu turystycznemu rzek Łyny, Pasłęki, Symsarny i zarazem regulowałyby gospodarkę wodną rzek.

ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE LOKALNYCH ZASOBÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH

Nawiązanie do regionalnej architektury, tradycji kulturowych i historycznych sprzyjać będzie rozwojowi turystyki kajakowej oraz działalności pozarolniczej na terenach wiejskich. Gospodarka turystyczna powinna jak w najmniejszym stopniu ingerować w środowisko naturalne, w celu uniknięcia jego niekorzystnych zmian. Pod względem rozwoju gospodarczego Powiatu duże znaczenie powinno mieć powołanie Biura Informacji Turystycznej, instytucji wspierającej rozwój ilościowy i jakościowy bazy i infrastruktury turystycznej.

6. 2. OŚWIATA I WYCHOWANIE

Cel nadrzędny:

ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY POWIATU

Tak zdefiniowany cel nadrzędny będzie możliwy do osiągnięcia pod warunkiem zniwelowania najważniejszych problemów w zakresie oświaty i wychowania tj.

- Niedostatecznie wykształcone społeczeństwo
- Postępująca degradacja moralna, intelektualna i materialna społeczeństwa.

Dla celu nadrzędnego, określono, zatem dwa cele strategiczne:

1. Wszechstronnie wykształcone społeczeństwo.
2. Wzrost poziomu intelektualnego, moralnego i materialnego społeczeństwa.

Cel strategii 1:

WSZECHSTRONNIE WYKSZTAŁCONE SPOŁECZEŃSTWO

Realizacji celu strategicznego będą służyć następujące cele operacyjne:

POWSZECHNY DOSTĘP DO SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH I PONADGIMNAZJALNYCH
SZCZEGÓLNIE MŁODZIEŻY ZE ŚRODOWISK WIEJSKICH I SIEDLISK PO PGR

Miernikiem tak zdefiniowanego celu będzie 100% młodzieży objętych nauczaniem ponadgimnazjalnym. Stanie się to możliwe dzięki systematycznemu diagnozowaniu potrzeb w zakresie edukacji, co pozwoli na dostosowanie sieci szkół i kierunków kształcenia do potrzeb społeczeństwa. Szacuje się, że ponad 50% absolwentów szkół zawodowych znajdzie zatrudnienie.

Zostanie opracowany system stypendialny skierowany do uczniów z rodzin najuboższych oraz system stypendialny motywujący uczniów najzdolniejszych do pogłębiania swojej wiedzy.

Placówki oświatowe zostaną dostosowane pod względem funkcjonalnym do nauczania osób niepełnosprawnych w systemie zintegrowanym.

Łatwiejszy dostęp do szkół, uczniom ze środowisk wiejskich zapewni zwiększona liczba połączeń komunikacyjnych przy jednoczesnej poprawie stanu technicznego dróg.

WYSOKA JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA W SZKOŁACH NA TERENIE POWIATU

Podstawowym warunkiem realizacji tego celu będzie wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna – 100% pedagogów będzie posiadało wyższe wykształcenie dostosowane do potrzeb szkoły.

Wszystkie szkoły zostaną wyposażone w niezbędne pomoce dydaktyczne a programy i modele nauczania będą dostosowane do standardów europejskich. W tym celu należy dążyć do nawiązania kontaktów międzynarodowych wszystkich szkół ponadgimnazjalnych polegających na wymianie młodzieży i kadry pedagogicznej oraz praktykach zawodowych uczniów w krajach U. E.

Duży nacisk powinien być położony na nauczanie języków obcych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów będą zachęceni do wykorzystania komputerów w pracy dydaktycznej. Dlatego też niezbędne będzie przygotowanie całej kadry pedagogicznej do pracy z komputerem na lekcji.

Konieczne będzie zwiększenie nakładów finansowych na niezbędne remonty i inwestycje w placówkach oświatowych oraz ich wyposażenie. Szkoły i placówki oświatowe będą zachęcane do wdrażania programów autorskich.

POWRÓT ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH DO POWIATU

Motywowanie absolwentów szkół wyższych do powrotu na teren powiatu po skończonych studiach będzie wiązało się z długotrwałym procesem kształtowania poczucia tożsamości lokalnej. Można to osiągnąć kładąc duży nacisk na edukację regionalną w procesie nauczania i wychowania. Takie programy zostaną wdrożone we wszystkich placówkach oświatowych.

Młodzież z wyższym wykształceniem chętniej zainwestuje tu swoją wiedzę, jeżeli zostaną stworzone możliwości samorealizacji i rozwoju zawodowego, przez co należy rozumieć atrakcyjne miejsca pracy, możliwość szybkiego otrzymania mieszkania, wysoką stopę życia oraz łatwy dostęp do wszystkich usług.

Cel strategii 2:**WZROST POZIOMU INTELEKTUALNEGO, MORALNEGO I MATERIALNEGO
SPOŁECZEŃSTWA**

Patologiczne zjawiska społeczne mogą być zniwelowane przy współpracy i zaangażowaniu wszystkich środowisk powiatu. Dlatego też jednym z celów operacyjnych jest:

**INICJOWANIE I WSPIERANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE OŚWIATY I
WYCHOWANIA**

Należy przez to rozumieć ścisłą współpracę jednostek samorządu terytorialnego z instytucjami oraz organizacjami społecznymi działającymi na rzecz walki z patologiami społecznymi oraz szerzenia oświaty.

**UŚWIADOMIENIE ZNACZENIA ROLI RODZINY W REALIZACJI INDYWIDUALNYCH POTRZEB
JEDNOSTKI I KSZTAŁTOWANIE WŁAŚCIWYCH POSTAW**

Do realizacji tego celu operacyjnego posłużą programy wspierania rodziny. Dużą rolę do spełnienia będzie miało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które przy współdziałaniu wielu organizacji, będzie koordynatorem wdrażania tych programów.

**OPRACOWANIE I SKUTECZNE WDRAŻANIE PROGRAMU WALKI Z PATOLOGIAMI
SPOŁECZNYMI WŚRÓD MŁODZIEŻY**

Realizacji tego celu posłuży przede wszystkim systematyczne rozpoznawanie stopnia zagrożeń i niedostosowania społecznego wśród młodzieży. Taka analiza powinna być dokonywana raz w roku.

KSZTAŁCENIE UMIEJĘTNOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Tylko bogata oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych może wypracować u młodzieży potrzebę i umiejętność twórczego i aktywnego spędzania czasu wolnego. W każdej szkole powinny funkcjonować kółka zainteresowań lub inne formy zajęć pozalekcyjnych. Dużą rolę może odegrać Młodzieżowy Dom Kultury w Lidzbarku Warmińskim przy założeniu, że liczba godzin dydaktycznych wzrośnie o 50%.

AKTYWNY UDZIAŁ MŁODZIEŻY W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Głos młodzieży w podejmowaniu ważnych dla społeczeństwa decyzji jest niezwykle istotny; świeże spojrzenie na wiele spraw, młodzieńczy entuzjazm oraz energia mogą służyć środowisku i być właściwie ukierunkowane. Konieczne będzie zdiagnozowanie potrzeb w zakresie aktywności społecznej młodzieży oraz udzielenie wsparcia dla ich inicjatyw i działań.

EGZEKWOWANIE OBOWIĄZUJĄCEGO PRAWA

Samorządy ustanawiające wewnętrzne uregulowania dotyczące alkoholizmu, narkomanii powinny wypracować mechanizmy wykonawcze dla obowiązujących zakazów. Konieczne jest również ich egzekwowanie przez szkoły.

INTEGRACJA NIEPEŁNOSPRAWNYCH W SPOŁECZEŃSTWIE

Podstawą i początkiem poczucia integracji niepełnosprawnych ze społeczeństwem jest szkoła. Dlatego też wszystkie szkoły wdrożą nauczanie integracyjne, a obiekty oświatowe zostaną dostosowane pod względem architektonicznym do obecności w nich osób niepełnosprawnych.

6. 3. OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA

Cel strategiczny:

POPRAWA WARUNKÓW OCHRONY ŻYCIA I OFERTY POMOCY SPOŁECZNEJ

Tak zdefiniowany cel wynika z potrzeby zapewnienia społeczności lokalnej odpowiednich warunków życia. Ważną rolę spełnia dostępność do usług medycznych na terenach wiejskich, oraz narastanie zjawisk patologicznych wynikających głównie z procesu ubożenia społeczeństwa. Nie bez znaczenia pozostaje także niedoinwestowanie placówek związanych z opieką medyczną.

Uznano, że realizacja celu strategicznego zależy będzie od spełnienia czterech celów operacyjnych.

REORGANIZACJA SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA

Konkurencyjność i atrakcyjność oferowanych w Powiecie usług medycznych, zależy będzie od stworzenia komplementarnego systemu publicznych i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Równolegle, zostaną podjęte działania zmierzające do poprawy jakości świadczonych usług medycznych. Odnośnie działania i oferowania szybkiej pomocy osobom potrzebującym szczególną rolę pełnić będzie powstające Centrum Powiadamiania Medycznego. Mając na względzie rosnące zagrożenie społeczności lokalnej alkoholizmem i innymi uzależnieniami, zasadnym jest podjęcie działań mających doprowadzić do powstania poradni odwykowej.

ROZWÓJ USŁUG SOCJALNYCH

Realizacja celu podobnie zresztą jak i w innych dziedzinach zależna będzie od pozyskania środków finansowych. Sytuacja ta wynika z potrzeb zmian kierunku opieki nad dzieckiem, powołania środowiskowych ośrodków wsparcia dla osób potrzebujących, organizacji mieszkań chronionych. Dalszy kierunek rozwoju związany powinien być także z pomocą w powstaniu i działaniu grup samopomocowych.

USPRAWNIENIE PRZEPEŁYWU INFORMACJI I KOMUNIKACJI

Zasadą udzielania skutecznej pomocy przez osoby potrzebujące będzie wykorzystanie dostępnych środków mających usprawnić działanie PCPR, MOPS i GOPS.

Działaniami ważnymi dla realizacji celu będą:

- organizacja telefonu zaufania,
- opracowanie i dystrybucja biuletynów informacyjnych,
- opracowanie raportu o rodzinie i możliwościach podjęcia działań profilaktycznych.

ROZWÓJ I POPRAWA INFRASTRUKTURY

Utrzymanie dotychczasowej pozycji i roli Powiatu nakłada obowiązek realizacji szeregu celów taktycznych zmierzających do likwidacji barier architektoniczno-funkcjonalnych, modernizacji budynków służby zdrowia i opieki socjalnej. Nie mniej ważnym pozostaje doposażenie w sprzęt specjalistyczny i podstawowy: szpitala, POZ, PCPR i pozostałych placówek.

6. 4. TURYSTYKA, SPORT I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Dziedzictwo kulturowe powiatu lidzbarskiego jest jednym z czynników związanych nierozłącznie z możliwością rozwoju turystyki. Dlatego też dla turystyki i dziedzictwa kulturowego określono jeden wspólny cel strategiczny.

Cel strategiczny 1:

TURYSTYKA MOTOREM ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU

Realizacja tego celu zostanie oceniona następującymi miernikami efektywności:

- wzrost liczby turystów o 500%,
- wzrost zatrudnienia w obsłudze ruchu turystycznego o 200%,
- wzrost zatrudnienia w sferach pozaturystycznych o 20%.

Wszystko to złoży się na wzrost dochodów własnych samorządów oraz wzrost dochodów mieszkańców.

Służyć mają temu następujące cele operacyjne:

ZADBANE ZABYTKI WIZYTÓWKĄ POWIATU

Osiągnięcie tak zdefiniowanego celu będzie możliwe poprzez stałą konserwację oraz rewaloryzację niszczących obiektów zabytkowych. Konieczne również będzie oznaczenie i udostępnienie zwiedzającym miejsc i obiektów historycznych takich jak: wzgórze w Ignalinie – miejsce bitwy napoleońskiej, cmentarz jeńców I wojny światowej w Markajmach i inne. Zabytki ruchome Ornety powinny zostać zgromadzone w izbie regionalnej.

DOBRZE ROZWINIĘTA BAZA TURYSTYCZNA

Realizacji tego celu mają służyć następujące działania:

- wyznaczenie i oznakowanie tras rowerowych,
- zagospodarowanie 3 tras kajakowych: Łyna, Symsarna, Pasłęka,
- rozwój szlaku sanktuariów maryjnych – Orneta, Krosno, Mingajny, Lidzbark Warmiński, Stoczek Klasztorny
- utworzenie 6 kąpielisk nad jeziorami: Blanki, Symsarn, Wielochowo, Tonki, Taftowo,

- zorganizowanie wypożyczalni sprzętu wodnego,
- otwarcie nowych restauracji oraz punktów małej gastronomii,
- zostanie rozwinięta baza hotelarska,
- wzrost liczby kwater agroturystycznych.

Działania te będą możliwe dzięki stworzeniu systemu preferencji prawno-finansowych dla inwestycji turystycznych oraz hotelarsko-gastronomicznych.

BOGATA I RÓŻNORODNA OFERTA KULTURALNA WSPARCIEM DLA ROZWOJU TURYSTYKI

Realizacji tego celu ma służyć właściwy dobór kadry w placówkach kultury. Dzięki doinwestowaniu bazy technicznej placówek kultury oraz wybudowaniu amfiteatrów w Lidzbarku Warmińskim i Ornecie, będzie możliwe organizowanie cyklicznych imprez kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym. Niezwykle istotne jest też wykorzystanie miejsc historycznych, tj. Zamku Lidzbarskiego, czy też obiektów sakralnych, do organizacji imprez kulturalnych np. przedstawień teatralnych czy koncertów.

Bardzo ważną rolę odegrają tu istniejące i nowopowstałe stowarzyszenia lokalne. Aktywny udział w życiu kulturalnym powiatu wezmą również miejscowe zespoły artystyczne a działalność artystyczna mniejszości narodowych będzie szczególnie promowana. Lokalni twórcy będą wzbogacać ofertę kulturalną powiatu dzięki ścisłej współpracy z placówkami kultury.

DOBRA PROMOCJA POWIATU PODSTAWĄ ROZWOJU TURYSTYKI

Żadne z dotychczas wymienionych działań nie doprowadzi do realizacji celu strategii, jeżeli potencjalny turysta nie będzie wiedział nic, lub wiedział bardzo niewiele, o możliwości spędzenia czasu w miejscowościach wchodzących w skład powiatu. Dlatego też należy skupić się na działaniach służących szerokiej informacji turystycznej. Służyć temu ma powołanie Centrum Informacji Turystycznej oraz zatrudnienie fachowej kadry, ds. promocji i turystyki w gminach. Zostaną także opracowane profesjonalne informatory i przewodniki oraz kompleksowa oferta powiatu w internecie.

Niezwykle istotną rolę odegra aktywna współpraca samorządów gminnych i powiatowego w zakresie promocji:

- wydawanie wspólnych materiałów promocyjnych,
- organizacja szkoleń i konferencji,
- organizacja wspólnych imprez np. dożynki powiatowe,
- wspólny udział w targach ogólnopolskich i zagranicznych.

Cel strategii 2:

**BOGATA OFERTA SPORTOWA SZANSĄ
DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW POWIATU**

Możliwości związane z uprawianiem sportu oraz czynną rekreacją są bardzo ważnym elementem atrakcyjności zamieszkania w powiecie. W tej dziedzinie należy dokonać wielu zmian. Służyć mają temu następujące cele operacyjne:

**POSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI KLUBÓW SPORTOWYCH I OŚRODKÓW SPORTU O NOWE
DYSCYPLINY SPORTU**

Realizacja tego celu będzie możliwa dzięki zwiększeniu liczby obiektów sportowych. Zakłada się, że w miejscowościach powiatu zostaną wybudowane:

- 2 hale sportowe (w Ornećcie i Lidzbarku Warmińskim),
- 2 korty tenisowe (w Ornećcie i Lidzbarku Warmińskim),
- 2 baseny (w Ornećcie i Lidzbarku Warmińskim),
- 2 boiska sportowe (w Lubominie i Kiwitach),
 - sale sportowe przy każdej szkole.

**ORGANIZOWANIE IMPREZ SPORTOWYCH O ZASIĘGU PONADPOWIATOWYM W OPARCIU
O WIODĄCE DYSCYPLINY W ISTNIEJĄCYCH KLUBACH SPORTOWYCH**

Aktualnie wiodącymi dyscyplinami sportowymi na terenie Powiatu są: lekkoatletyka, koszykówka, zapasy, badminton, piłka nożna, tenis stołowy. Miernikiem tego celu operacyjnego będzie wzrost liczby imprez sportowych o zasięgu ponadpowiatowym o 100%.

PROMOWANIE SPORTU WŚRÓD OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Ze wstępnych analiz wynika, że liczba osób niepełnosprawnych w powiecie lidzbarskim jest większa niż w innych, porównywanych do lidzbarskiego, powiatach.

Ze względu na istnienie 2 spółdzielni inwalidów (w Lidzbarku Warmińskim i Ornećcie) niepełnosprawni szukali tu miejsca pracy i zamieszkania. Oprócz łamania wszelkich barier

funkcjonalnych należy koniecznie stworzyć osobom niepełnosprawnym również warunki do rekreacji i samorozwoju.

Sport niepełnosprawnych jest coraz bardziej popularny, a nasi przedstawiciele odnoszą już znaczące sukcesy. Konieczne, zatem będzie utworzenie powiatowej organizacji sportowej skupiającej osoby niepełnosprawne oraz organizowanie imprez integracyjnych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym.

PROMOWANIE AKTYWNYCH FORM WYPOCZYNKU

Realizacją tego celu należy objąć całe społeczeństwo niezależnie od wieku i środowiska. Dlatego też powstaną klasy sportowe w szkołach. Należy dążyć do reaktywowania zakładowych drużyn sportowych. Będą organizowane masowe imprezy sportowe o charakterze rodzinnym oraz dla dzieci i młodzieży. Sportowe zajęcia pozalekcyjne będą aktywizowały młodzież w szkołach do uprawiania sportu.

DOINWESTOWANIE ISTNIEJĄCEJ BAZY SPORTOWEJ

Istniejące obiekty sportowe w większości wymagają gruntownych remontów. Konieczne będzie sukcesywne zwiększanie środków finansowych na ten cel.

6. 5. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA, ŁĄCZNOŚĆ, ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I BUDOWNICTWO

Cel strategii:

WYSOKA ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA W POWIECIE LIDZBARSKIM

Osiągnięcie tak brzmiącego celu strategii będzie wymagało realizacji wielu projektów, które powstaną m.in. na podstawie niżej określonych celów operacyjnych.

WYSOKI STANDARD TECHNICZNY NAWIERZCHNI I INFRASTRUKTURY DROGOWEJ

Żeby osiągnąć ten cel należy podjąć wiele działań restrukturyzacyjno-organizacyjnych:

- powołanie samodzielnego zarządu dróg powiatowych,
- przeprowadzenie zmian w klasyfikacji dróg powiatowych i gminnych,

Jednocześnie istnieje konieczność niezwłocznego przystąpienia do modernizacji dróg.

Nasylenie dróg w powiecie jest wystarczające. Zachowana jest łączność z każdą gminą i sołectwem. Łączna długość wszystkich dróg i ulic w powiecie wynosi 857,7 km, w tym 26 km odcinek drogi krajowej nr 51 Olsztynek – Olsztyn – Bezledy. Odcinek ten nie spełnia standardów drogi krajowej; szerokość pasa jezdni musi być poszerzona a podłużne i poprzeczne koleiny stwarzające zagrożenie bezpieczeństwa ruchu muszą być zlikwidowane. W szczególności wiele remontów i napraw wymagają również drogi wojewódzkie:

- droga nr 507 na odcinku Orneta – Dobrze Miasto,
- droga nr 513 na odcinku Orneta – Lidzbark Warmiński,
- droga nr 511 na odcinku Lidzbark Warmiński – Pudlikajny.

Konieczna jest również budowa obwodnic wokół miast: Lidzbark Warmiński i Orneta. Inwestycje na tych drogach zależą od polityki państwa oraz władz wojewódzkich. Samorządy gminne i powiatowy powinny wspólnie apelować do władz o realizację niezbędnych inwestycji, remontów i napraw.

Łączna długość dróg powiatowych wynosi 355,4 km.

Na terenie powiatu znajduje się 496,1 km dróg gruntowych pod zarządem powiatu (123 km) i gmin (373,1 km). Drogi te stanowiące często jedyne połączenie komunikacyjne z sołectwami powinny zostać utwardzone.

Większość dróg powiatowych utwardzonych (232,4 km) wymaga modernizacji, są wśród nich drogi o znaczeniu strategicznym dla powiatu:

- drogi nr 26 i 358 na odcinku Lidzbark Warmiński – Wolnica oraz nr 26 i 109 na odcinku Wolnica – Lubomino stanowią szlak transportowy Lidzbark Warmiński – Lubomino składający się z trzech nawierzchni: bitumicznej, brukowej i szutrowej. Prace modernizacyjne powinny rozpocząć się natychmiast na całej długości trasy tj. 26 km.
- droga nr 26352 Lidzbark Warmiński – Jeziorany na odcinku 14,145 km do granicy z powiatem olsztyńskim. Liczne spękania i wykruszenia stanowią duże zagrożenie. Droga na całym odcinku wymaga położenia nowej nawierzchni bitumicznej.

Pozostałe drogi, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich znajdują się również w bardzo złym stanie technicznym i wymagają modernizacji. Dotyczy to również większości mostów. Jednak realizacja tych zadań będzie możliwa tylko przy współudziale funduszy zewnętrznych. Samorządy muszą skupić swe działania na pozyskaniu dodatkowych środków finansowych. Będą one również niezbędne przy realizacji budowy dróg tylko dla rowerów.

PRAWIDŁOWA GOSPODARKA ŚCIEKOWA

Działania związane z budową oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej zostały określone jako priorytetowe, w zakresie ochrony środowiska. Zbieżność tematyczna omawianych zadań w dwóch grupach branżowych świadczy o konieczności podjęcia natychmiastowych kroków w celu rozwiązania problemu wodno-ściekowego. Oczyszczalnie ścieków powinny być wybudowane w gminach wiejskich: Kiwity, Lidzbark Warmiński, Lubomino. Istniejąca oczyszczalnia w Ełdych Wielkich (gmina Lubomino) musi być zmodernizowana do osiągnięcia przepustowości 180m³ na dobę. Sieć kanalizacyjna wymaga uzupełnienia we wszystkich gminach na terenie powiatu.

WŁAŚCIWA GOSPODARKA ODPADAMI

Jest to jeszcze jedno palące zadanie określone przez różne grupy branżowe. Jego realizacja związana jest z koniecznością budowy centralnego składowiska odpadów.

W tym celu zostanie powołany celowy związek gmin, którego zadaniem będzie m.in. pozyskanie środków finansowych na realizację inwestycji. Na terenach gmin zostaną również zabezpieczone pojemniki na wstępnie segregowane odpady.

ROZWÓJ BUDOWNICTWA W POWIECIE

Tak szeroko rozumiany cel operacyjny będzie wymagał wielu działań przygotowawczych tj. uregulowania stosunków własnościowych budynków, zagospodarowania terenów pod budownictwo, uzbrojenia terenów budowlanych.

Największe problemy stoją przed gminą miejską Lidzbark Warmiński. W niedługim czasie tereny budowlane zostaną zagospodarowane i w obecnym kształcie administracyjnym nie będzie możliwości realizacji nowych inwestycji budowlanych.

Należy również podjąć działania w kierunku poprawy stanu technicznego i estetycznego istniejącej substancji budowlanej. Trzeba rozpocząć kampanię promocyjną zadbanej i wyremontowanych budynków i posesji, szczególnie na terenach wiejskich, oraz stworzyć mechanizmy prawne do egzekwowania właściwej estetyki. Mogą temu służyć np. konkursy gminne na najbardziej zadbaną posesję. W celu powstrzymania procesu niszczenia zabytkowych budynków konieczne będzie m.in. zagospodarowanie zabytkowych pustostanów.

TERENY ZIELONE INTEGRALNYM ELEMENTEM ATRAKCYJNOŚCI URBANISTYCZNO-PRZESTRZENNEJ POWIATU

Gospodarka zielenią wymagać będzie koncepcji w postaci studium zagospodarowania zieleni szczególnie w gminach miejskich. Tam też należy wykonać nowe nasadzenia w miejsce wycinanych drzew. Konieczne będzie wyznaczenie i zagospodarowanie traktów spacerowo-rowerowych. Właściciele i użytkownicy kompleksów pałacowo-parkowych będą zachęceni do uporządkowania i bieżącej konserwacji obiektów zielonych na swoich posesjach.

6. 6. ROLNICTWO, LEŚNICTWO I OCHRONA ŚRODOWISKA

Cel strategiczny 1:

WYSOKI POZIOM ŻYCIA NA WSI

Tak zdefiniowany cel jest wynikiem aktualnej sytuacji na terenach wiejskich Powiatu Lidzbarskiego. Zauważalne jest postępujące ubożenie społeczeństwa, wynikające m.in. ze słabego zagospodarowania zasobów po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych, nieopłacalności produkcji rolnej oraz braku alternatywnych źródeł dochodów. Duży wpływ na taką sytuację ma również emigracja wykształconej młodzieży z powiatu. Grunty słabej jakości nie pozwalają prowadzić gospodarki o wysokiej efektywności. Na niski poziom życia na wsi wpływa też zły stan infrastruktury drogowej i postępujące bezrobocie w całym powiecie.

Cel strategiczny będzie osiągalny tylko i wyłącznie przy założeniu, że zostanie określona polityka państwa wobec rolnictwa a region Warmii i Mazur zostanie objęty szczególnym programem wsparcia.

Do osiągnięcia celu strategicznego konieczne jest urzeczywistnienie trzech celów operacyjnych.

BOGATE ZAPLECZE INFRASTRUKTURALNE

Przewiduje się modernizację 70% dróg wiejskich: powiatowych i gminnych. Niezbędne jest również uzupełnienie sieci telefonicznej (szczególnie w gminie Lubomino) oraz sieci wodociągowej (40%) i kanalizacyjnej (90%).

OPŁACALNOŚĆ PRODUKCJI ROLNEJ

Do zrealizowania tego celu operacyjnego konieczne będzie powiększenie areалу indywidualnych gospodarstw rolnych. Szansę na wzrost opłacalności produkcji będą miały gospodarstwa o powierzchni ok. 50 ha.

Producenci mleka, bydła mięsnego, trzody chlewnej oraz zbóż będą zachęceni do tworzenia grup producenckich. Duże możliwości będą mieli hodowcy koni oraz właściciele gospodarstw owocowo-warzywnych i drobiarskich.

Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego będzie rezultatem powiększenia istniejącej bazy przetwórczej m.in. zostanie rozbudowana i zmodernizowana mleczarnia w Lidzbarku Warmińskim, istniejące masarnie i ubojnie zostaną dostosowane do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej. Stosowanie ulg inwestycyjnych w gminach oraz opracowanie i wdrażanie systemu preferencji dla rodzimej produkcji stworzy dogodne warunki, również do utworzenia zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego.

Jakość produktów rolnych będzie podniesiona dzięki zastosowaniu prawidłowej technologii produkcji rolnej oraz doinwestowaniu istniejącej bazy produkcyjnej. W tym celu producenci rolni będą na bieżąco informowani o możliwości wykorzystania funduszy pomocowych i kredytów preferencyjnych.

Konieczne będzie również prawidłowe zagospodarowanie gruntów; 10 795 ha klasy V, VI i Rz powinny być wyłączone z produkcji rolnej i wraz z nieużytkami pow. 4 282 ha zostać zalesione. Istnieje również możliwość utworzenia 5 kopalni piachu i żwiru. Producenci rolni będą zachęceni do stosowania prawidłowych technologii upraw.

Promocja i marketing produkcji rolnej poprzez utworzenie Powiatowego Centrum/Ośrodka promocji i marketingu doprowadzi do zwiększenia rynków zbytu. Niezbędne będzie również utworzenie w powiecie 2 dodatkowych punktów skupu warzyw i owoców.

Produkcja rolna powinna również być dostosowana do istniejących rynków zbytu. Ze względu na duże możliwości przetwórcze w mleczarstwie zasadnym byłoby zwiększenie produkcji mleka, natomiast produkcja, wieprzowiny i zbóż powinna być kontynuowana na takim poziomie jak obecnie. Duże możliwości stworzy wzrost produkcji bydła mięsnego.

WYSOKA AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA SPOŁECZEŃSTWA

Tak zdefiniowany cel w dziedzinie rolnictwa można osiągnąć popularyzując alternatywne źródła pozyskiwania dochodów z działalności pozarolniczej np. agroturystyka. Musi również zmienić się struktura wykształcenia społeczności wiejskiej. Aktualne zubożenie wsi jest wynikiem m.in. emigracji wykształconej młodzieży. Zakłada się, że na obszarach wiejskich nastąpi:

- wzrost liczby mieszkańców z wyższym wykształceniem do 20% oraz ze średnim – do 50%. Będzie to możliwe dzięki dostosowaniu kierunków kształcenia w Zespole Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego do potrzeb powiatu oraz systematycznemu doksztalcaniu osób dorosłych. Powrót wykształconej młodzieży na tereny wiejskie powiatu będzie uzależniony od wzrostu atrakcyjności zamieszkania.

Cel strategiczny 2:

CZYSTE ŚRODOWISKO NATURALNE PRZYJAZNE ROZWOJOWI POWIATU

Obiegowa opinia o dobrym stanie środowiska naturalnego na terenie Powiatu, nie znajduje odbicia w analizie problemów; brak bieżącej konserwacji rzek, degradacja gruntów leśnych i ornych, niewłaściwa gospodarka odpadami, złe zagospodarowanie jezior, niewłaściwa gospodarka ściekowa to tylko niektóre z przyczyn głównego problemu określonego „złym stanem ochrony środowiska naturalnego”.

Zrealizowanie celu strategicznego nakłada obowiązek nie tylko uporządkowania wielu elementów z zakresu ochrony środowiska, ale również ukierunkowanie wszelkich działań na rozwój Powiatu.

Zdefiniowano następujące cele operacyjne:

CZYSTOŚĆ WÓD

Zadowalający stan czystości wód na terenie Powiatu można osiągnąć poprzez prowadzenie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej. Konieczne będzie wybudowanie, co najmniej 50 oczyszczalni przydomowych na terenach wiejskich oraz 5 oczyszczalni zbiorczych. Należy również uzupełnić sieć kanalizacyjną w Lidzbarku Warmińskim i Ornece oraz wszystkich gminach wiejskich Powiatu. Producenci rolni będą zachęceni do prawidłowego zagospodarowania nawozów organicznych.

OCHRONA GRUNTÓW

Działaniami pierwszoplanowymi w tym zakresie muszą być: budowa międzygminnego składowiska odpadów oraz likwidacja dzikich wysypisk. Są to warunki niezbędne do prowadzenia prawidłowej gospodarki odpadami. Dużą rolę odegrają tu też producenci rolni, którzy powinni stosować prawidłowy płodozmian, nawożenie i ochronę roślin.

CZYSTE POWIETRZE

Emisja zanieczyszczeń do atmosfery powinna zostać zredukowana o 50%. W tym celu konieczna jest modernizacja istniejących kotłowni uwzględniająca odnawialne źródła energii.

Dużą rolę w realizacji tego celu odegrają również elektrownie wodne, dla powstania których najdogodniejsze warunki stwarzają rzeki: Łyna (w miejscowościach Wojdyty i Kotowo), Symarna (w miejscowości Maków), Młynówka (w miejscowości Kochanówka).

Objęta ochroną konserwatorską rzeka Pasłęka i jej dopływy (w tym Drwęca Warmińska) ze względów prawnych aktualnie nie może być miejscem budowy elektrowni. Jednak tam również warunki naturalne stwarzają dużą szansę.

Sieć elektrowni wykorzystujących naturalne źródła energii powinna być uzupełniona elektrowniami wiatrowymi. Sprzyja temu pagórkowate ukształtowanie terenu, szczególnie w miejscowościach: Miłkowo, Babiak, Suryty, Blanki, Budniki, Bugi, Wilczkowo.

WYSOKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA

Realizacja tego celu obejmie przede wszystkim działania o charakterze oświatowym. Szkoły na terenie Powiatu: podstawowe, gimnazjalne i średnie wdrożą programy edukacji ekologicznej. Dorośli będą objęci szkoleniami proekologicznymi. Przewiduje się organizację 2 szkoleń rocznie. Bardzo ważną funkcję spełnią istniejące i utworzone w przyszłości ścieżki dydaktyczne.

6. 7. BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY

Cel strategiczny:

ZAPEWNIENIE POPRAWY PORZĄDKU I BEZPIECZEŃSTWA W POWIECIE

Realizacja celu strategicznego odwołuje się do dotychczasowych pozytywnych postępów w zakresie poprawy porządku, bezpieczeństwa i ograniczenia zagrożeń na terenie Powiatu. Wyróżniono tu dwa cele operacyjne:

REALIZACJA PRZEZ POLICJĘ I STRAŻ POŻARNĄ PROGRAMU POPRAWY
PORZĄDKU, BEZPIECZEŃSTWA I OGRANICZENIA ZAGROŻEŃ NA TERENIE
POWIATU

Realizacja celu nawiązuje do postępu jakościowego dotyczącego opracowania form i metod pracy skutecznie wykluczających istniejące problemy. Chodzi tu głównie o lepszą współpracę społeczności lokalnej z Policją i Strażą Pożarną. Efektem powinno być utrzymanie wysokich wskaźników wykrywalności przestępstw oraz ukierunkowanie działań związanych z prewencją dotyczącą:

- edukacji dzieci, młodzieży szkolnej, osób dorosłych,
- informowania społeczeństwa przez prasę, radio, informatory o grożących niebezpieczeństwach.

Działanie takie związane jest z ograniczeniem liczby poszkodowanych i ofiar. Z tego względu szczególnie ważnym pozostaje:

- monitowanie odpowiednich instytucji odpowiedzialnych za właściwe oświetlenie, zabezpieczenie ulic, placów, obiektów zagrożonych włamaniami itp.
- podjęcie działań związanych z konsolidacją jak największej liczby podmiotów, organizacji i instytucji na rzecz poprawy porządku i bezpieczeństwa oraz ograniczenia zagrożeń
- organizowanie sprawnego i uniwersalnego systemu patrolowego w Policji, wysyłanie patroli w miejsca szczególnie zagrożone i niebezpieczne w tym zabezpieczenie mienia i obiektów,
- zabezpieczanie imprez i uroczystości lokalnych.

POLEPSZENIE ORGANIZACJI SYSTEMU RATOWNICTWA I BEZPIECZEŃSTWA NA
TERENIE POWIATU

Realizacja celu odnosi się głównie do powołania Centrum Zarządzania Kryzysowego i Powiadomiania Medycznego, które przejąłoby odpowiedzialność za sprawne i szybkie działanie ratownicze. Szczególnie ważna pod tym względem pozostaje rozbudowa zaplecza socjalnego dla karetok pogotowia i wyposażenia w odpowiedni sprzęt.

7. Instrumentarium

Przyjęcie do realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Lidzbarskiego nakłada na władze Powiatu obowiązek podjęcia wielu działań prowadzących do osiągnięcia celów zdefiniowanych przez partnerów społecznych w trakcie prac nad dokumentem.

Nie jest to łatwe zadanie, zważywszy na ograniczone kompetencje samorządu powiatowego. Dlatego też istotną rolę odegra tu szeroko rozumiane partnerstwo z samorządami szczebla gminnego, organizacjami społecznymi oraz przedstawicielami lokalnej przedsiębiorczości. Nie bez znaczenia pozostanie też wsparcie samorządu wojewódzkiego oraz jego pozycja w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego i w Narodowym Planie Rozwoju.

Należy mieć tu również na względzie inne czynniki, które współdecydują o intensywności prac nad obranym kierunkiem rozwoju; chodzi tu mianowicie o ogólnie słabą aktywność gospodarczą mieszkańców Powiatu oraz wciąż, nie w pełni sprecyzowane, zasady finansowania jednostek samorządu terytorialnego.

Szansą na realizację Strategii Rozwoju Powiatu Lidzbarskiego może być aktywne uczestniczenie w programach Unii Europejskiej; wykorzystanie funduszy pomocowych przedakcesyjnych jak też, w późniejszym okresie - strukturalnych może pomóc w zniwelowaniu zaległości cywilizacyjnych Warmii, w tym przypadku – Powiatu Lidzbarskiego. W tym aspekcie, głównym atrybutem będzie pomysłowość, inicjatywność oraz umiejętność współpracy kolejnych władz samorządowych i mieszkańców Powiatu. Powiat Lidzbarski, przy zachowaniu lokalnych walorów przyrodniczo - kulturowych, ma szansę stać się równorzędnym partnerem dla samorządów w krajach stowarzyszonych w Unii Europejskiej.

Realizacja przyjętych zadań odbywać się będzie w długim czasie; częściowa odpowiedzialność, spadnie, zatem na władze kolejnych kadencji. Dlatego też, należy opracowywać i wdrażać krótkoterminowe programy operacyjne dla poszczególnych celów strategii zachowując zasady partnerstwa, zarówno na etapie tworzenia cząstkowych programów, jak też ich realizacji. Umożliwi to sukcesywny rozwój, a w efekcie, urzeczywistnienie dalekosiężnych celów Strategii i wizji rozwoju Powiatu Lidzbarskiego.

7. Lista uczestników prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Lidzbarskiego

1. Achrem Michał
2. Aleksiejczuk Marek
3. Bąk Tadeusz
4. Bekieszczuk Zygmunt
5. Białuski Józef
6. Borowska Zofia
7. Brodowska Anna
8. Drozdowska Anna
9. Ficek Iwonna
10. Gębicka Ewa
11. Giedryś Ewa
12. Gołębiowski Ireneusz
13. Gołębiowski Stanisław
14. Gwiazda Eugeniusz
15. Jaworska Halina
16. Jaworski Witold
17. Jędrzejewski Jerzy
18. Jurewicz Aneta
19. Kaczmarek Henryk
20. Kajaniec Anna
21. Koralewski Andrzej
22. Kowalska Julitta
23. Krasowska Barbara
24. Krukowski Czesław
25. Kukuła Alina
26. Kulicka Mariola
27. Kunicka Danuta
28. Leś Danuta
29. Lewko Jerzy
30. Lisiecka Danuta

31. Łuszcz Tadeusz
32. Madziewicz Edyta
33. Mazur Andrzej
34. Nalewajko Bernard
35. Niedźwiecki Jerzy
36. Olechnowicz Aleksander
37. Ołtuszewski Andrzej
38. Orłowska-Wojczulanis Krystyna
39. Pakisz Jerzy
40. Paplińska Alicja
41. Pawlukowski Alfred
42. Piędziak Anna
43. Piętka Janina
44. Piotrowska Regina
45. Pobiarżyn Tadeusz
46. Pytlowany Aleksander
47. Romasz Bożena
48. Salmanowicz Agnieszka
49. Salmanowicz Zbigniew
50. Sosna Teresa
51. Sowko-Kondratowicz Małgorzata
52. Staszewski Tadeusz
53. Strutyński Władysław
54. Stypik Marlina
55. Sudujko Janusz
56. Szreder Przemysław
57. Szwedowicz Leonard
58. Tkaczuk Anna
59. Tkaczuk Wiesław
60. Uscka Grażyna
61. Uzar Hanna
62. Uzar Józef
63. Wiśniewska Irena
64. Znamierowski Janusz
65. Żebrowska Halina

66. Żydonik Teresa

67. Żylińska Maria